

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Katedra sociální práce

Diplomová práce

Představy studentů sociální práce o budoucí profesi

Vypracovala: Bc. Lenka Macková
Vedoucí práce: doc. Ing. Lucie Kozlová, Ph.D.

České Budějovice 2014

Abstrakt

Představy studentů sociální práce o budoucí profesi

Tato práce se zabývá představami studentů sociální práce o budoucí profesi. Teoretická část je zaměřena na definici a charakteristiku sociální práce, na její poslání, cíle a metody. Dále popisuje historii vzdělávání sociálních pracovníků v České republice, kde se podrobněji zabývá počátky tohoto vzdělávání, oblastmi působení sociálních pracovníků a vývojem sociální práce v souvislosti se vzděláváním od druhé světové války po současnost. Následující kapitola pojednává o systému vzdělávání v sociální práci v současnosti, kde se zaměřuje na vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách. Poslední kapitola se zabývá sociální prací jako profesí. Zde jsou popsány a definovány pomáhající profese, dále jsou zmapovány oblasti uplatnění absolventů sociální práce a nakonec je popsána etika v sociální práci.

Cílem mé práce bylo zjistit, jakou představu mají studenti sociální práce o budoucí profesi. Například na jakých pracovištích a s jakou cílovou skupinou by chtěli pracovat a zda chtějí vůbec pracovat ve studovaném oboru.

V praktické části byla použita metoda kvantitativního výzkumu, která byla prováděna prostřednictvím dotazníkové techniky. Výzkumný soubor tvořili studenti sociální práce Zdravotně sociální fakulty a Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Dotazníkové šetření probíhalo v bakalářských i magisterských studijních oborech. Byli zahrnuti pouze studenti prezenční formy studia. Před samotným výzkumem byl proveden předvýzkum.

Byla stanovena hypotéza: „*Studenti sociální práce chtějí pracovat ve studovaném oboru.*“ Hypotéza byla statisticky testována pomocí neparametrického testování v programu SPSS. Byl použit McNemarův test, který prokázal, že hodnoty „chce pracovat ve studovaném oboru“ a „nechce pracovat ve studovaném oboru“ se od sebe signifikantně neliší a jsou stejně pravděpodobné. Na základě testu byl zjištěn dostatečný rozdíl mezi výslednou signifikancí na hladině významnosti 0,5, a proto byla zamítnuta

nulová hypotéza „**Studenti sociální práce nechtějí pracovat ve studovaném oboru**“ a potvrzená stanovená hypotéza.

Z výsledků vyplývá, že studenti mají rozdílné plány vztahující se k budoucímu povolání. Zejména se to týkalo pracovišť a cílových skupin, se kterými by studenti chtěli pracovat a zda-li by vůbec chtěli pracovat v oboru, který nyní studují. Studenti by nejvíce chtěli pracovat ve státní správě, v nestátních neziskových organizacích, a to hlavně s dětmi. Objevila se také část studentů, kteří nechtějí pracovat v oboru, který nyní studují. Další značné rozdíly byly objeveny u konkrétních kategorií, které zkoumaly, zda-li studenti chtějí nebo nechtějí pracovat jako sociální pracovníci, důvody proč chtějí a nechtějí pracovat ve studovaném oboru, praxi v sociální oblasti (mimo školní praxe), hledání práce při studiu a hlavních činnostech sociálního pracovníka. Tyto rozdíly jsou podrobněji popsány v diskuzi.

Závěr popisuje shrnutí výsledků z výzkumu a dále se v něm pozastavuji nad celistvou problematikou představ studentů sociální práce o jejich budoucím povolání, zejména problematice uplatnění této skupiny na trhu práce. Nastiňuji zde možná řešení této problematiky. Rovněž se zamýšlím i nad dalšími otázkami souvisejícími s tímto tématem. Na konci je pak popsáno možné využití této práce v praxi.

Klíčová slova: pracovník v sociálních službách, profese, sociální pracovník, sociální práce, student

Abstract

Ideas of Social Work Students about Future Profession

The present thesis is concerned with the ideas that social work students have of their future profession. The theoretical part defines and characterizes social work, its mission, objectives and methods. Furthermore, the theoretical part describes the history of education of social workers in the Czech Republic, where it examines in detail the beginnings of this type of education, areas of work of social workers and the development of social work in connection with education from the World War Two to the present. The following chapter is engaged in the education system regarding social work at present. The last chapter looks at social work as a profession. This chapter further depicts and defines ancillary professions, identifying areas of self-realisation of graduates from social work studies, and finally, it describes ethics in social work.

The objective of our thesis is to ascertain the ideas of social work students of their future profession, for example, the thesis identifies the kind of workplaces such students would prefer to work at, the target group they would be interested in, and, in point of fact, if such students want to find their jobs within the field of their study.

The practical part uses the quantitative research method, which was conducted by means of a questionnaire technique. The research group consisted of social work students at the Faculty of Health and Social Studies and Theological Faculty of the University of South Bohemia in České Budějovice. The research based on questionnaires was carried out both in Bachelor's and Master's study programmes. Only full-time students participated in the research. Pre-research was conducted before the research per se.

The following hypothesis was set forth: **„Students of social work want to work within their field of study.“** The above hypothesis was tested statistically by means of non-parametric testing in the SPSS programme. McNemar's test was used, which proved that the values „he/she wants to work within their field of study“ and „he/she does not want to work within their field of study“ do not show significant mutual

differences and their probability is the same. Based on the test, a sufficient difference was identified between the resulting signification at the significance level of 0,5; accordingly, the zero hypothesis „**Students of social work do not want to work within their field of study**“ was declined, and the hypothesis set forth was confirmed.

The findings imply that students have different plans as to their future professions. In particular, this regards workplaces and target groups with which students would like to work, and the query if students want to work within their field of study. For most part, students want to work in the state administration, in nongovernmental non-profit organizations, and chiefly with children. In addition, a part of students emerged that do not wish to find their jobs within the discipline they currently study. Other considerable differences were identified in particular categories that were examined regarding the aspect of student's willingness or unwillingness to work as social workers, the reasons why they want or do not want to work within their fields of study, practice in the social area (outside their school practice), search for a job during studies, and the key activities of social workers. These differences are further described in the discussion part.

The conclusion gives a description of the research findings and assesses the complex problems of ideas that social work students have as regards their future profession; in particular, the problematic self-realisation of this group in the employment market. The author outlines possible solutions to these problems. Moreover, other issues related to the theme discussed are considered. Options of possible utilization of the present thesis are delineated towards the end of the thesis.

Key words: worker in social services, profession, social worker, social work, student

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 19. 5. 2014

.....

Lenka Macková

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí práce doc. Ing. Lucii Kozlové, Ph.D. za odbornou pomoc, ochotu a cenné rady. Dále bych chtěla poděkovat RNDr. Renatě Klufové, Ph.D. za pomoc při statistickém zpracování dat.

Obsah

Úvod.....	11
1 SOUČASNÝ STAV.....	13
1.1 SOCIÁLNÍ PRÁCE.....	13
1.1.1 Definice a charakteristika sociální práce.....	13
1.1.2 Cíle a poslání sociální práce.....	15
1.1.3 Metody sociální práce.....	17
1.2 HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ A JEJICH PROFESIONALIZACE V ČESKÉ REPUBLICE.....	20
1.2.1 Počátky vzdělávání sociálních pracovníků.....	20
1.2.2 Oblasti působení sociálních pracovníků.....	22
1.2.3 Sociální práce a vzdělávání v našem státě od druhé světové války po současnost.....	23
1.3 SYSTÉM VZDĚLÁVÁNÍ V SOCIÁLNÍ PRÁCI V SOUČASNOSTI.....	28
1.3.1 Vzdělávání sociálních pracovníků.....	28
1.3.2 Vzdělávání pracovníků v sociálních službách.....	30
1.4 SOCIÁLNÍ PRÁCE JAKO PROFESE.....	31
1.4.1 Definice a charakteristika pomáhajících profesí.....	31
1.4.2 Sociální pracovník.....	32
1.4.3 Pracovník v sociálních službách.....	35
1.4.4 Oblasti uplatnění absolventů sociální práce.....	36
1.4.5 Etika v sociální práci.....	39
2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZA.....	41
2.1 CÍL PRÁCE.....	41
2.2 HYPOTÉZA.....	41
3 METODIKA.....	42
3.1 METODY A TECHNIKY SBĚRU DAT.....	42
3.2 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU.....	42
3.3 ZPŮSOB ANALÝZY DAT.....	43

4	VÝSLEDKY.....	44
4.1	GRAFICKÉ ZNÁZORNĚNÍ VÝSLEDKŮ.....	44
4.2	OVĚŘENÍ STANOVENÉ HYPOTÉZY.....	56
5	DISKUZE.....	57
6	ZÁVĚR.....	67
7	SEZNAM INFORMAČNÍCH ZDROJŮ.....	69
8	PŘÍLOHY.....	77

Seznam použitých zkratk

TF – Teologická fakulta

ZSF – Zdravotně sociální fakulta

Úvod

Práci s názvem **Představy studentů sociální práce o budoucí profesi** jsem si vybrala proto, že v dnešní době je otázka budoucí profese každého člověka velice podstatná. Zvláště studenti, kteří se připravují na budoucí povolání, by měli zavčas přemýšlet nad takovými otázkami.

V této práci mě především zajímalo, kde by chtěli studenti v budoucnu pracovat, s kým a zda chtějí vůbec pracovat v tom oboru, který studují. Každý student má totiž tyto vize jiné. Každý z nás dává přednost jinému pracovišti, jiné cílové skupině. Domnívám se však, že pro studenty je lepší, když už během studia mají alespoň nějaké představy o budoucím zaměstnání, protože v tom případě se na něj mohou postupně připravovat.

Povolání je velice důležitou součástí života každého jedince. Každá profese s sebou nese určité klady a zápory. Výhodou sociální práce jako profese je například to, že je zde spousta možností pro pracovní uplatnění. Bude vždy potřebná a bude se rozvíjet. Mezi záporné stránky této práce patří nedostatečné platové ohodnocení a velký stres. Avšak v sociální práci, jakožto v pomáhající profesi, by mělo jít hlavně o pomáhání lidem, což s sebou nese obrovské nároky na osobnost pomáhajícího.

Oblast sociální práce je spojena s tzv. společenskou prestiží. Tato práce nespadá do silných a vlivných povolání. Nejprestižnějším povoláním je už po dlouhá léta lékař. Bohužel popularita samotných sociálních pracovníků není nikde na světě příliš velká, a to i přes skutečnost, že sociální práce má za sebou poměrně dlouhou historii a na výkon tohoto povolání se kladou legislativní nároky týkající se např. vzdělání. Velkou roli hraje také osobnost pracovníka, takovouto práci nemůže dělat každý. Podstatný vliv na „neoblíbenost“ sociálních pracovníků mají především média. Styl, jakým ukazují sociální práci, má na tuto sféru značný dopad, protože stanovuje její podobu v očích společnosti.

Čerství absolventi (sociální práce) to nemají na trhu práce jednoduché. Na jedné straně nemají dostatek pracovních zkušeností, ale na straně druhé oplývají rozsáhlými teoretickými znalostmi. Problémem je, že tyto znalosti nedokážou v praxi využít.

Tato práce se člení na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá definicí a charakteristikou základních termínů a problematikou související s tímto tématem. V praktické části jsou pak popsány cíle a hypotéza práce, metodika, výsledky výzkumu a diskuze.

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, jakou představu mají studenti sociální práce o budoucí profesi. Například na jakých pracovištích a s jakou cílovou skupinou by chtěli pracovat a zda chtějí vůbec pracovat ve studovaném oboru.

Pro sběr dat byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu, která byla realizována pomocí dotazníkové techniky. Výzkumný soubor byl složen ze studentů sociální práce Zdravotně sociální fakulty a Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Data k hypotéze byla ověřena statisticky.

Ve své práci jsem se snažila poukázat na současné představy studentů sociální práce o budoucí profesi. Zmapovala jsem i další oblasti, které tuto problematiku ovlivňují. Podle mého názoru by se tomuto tématu mělo věnovat více pozornosti, i když student už během studia ví, kde a s kým chce pracovat, stále bude patřit mezi skupinu osob, jež mají problematické uplatnění na trhu práce. Proto bych uvítala, kdyby se tato práce stala impulsem k následným diskuzím.

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 SOCIÁLNÍ PRÁCE

1.1.1 *Definice a popis sociální práce*

Existuje mnoho definic sociální práce (angl. social work). Její vymezení však není snadné, protože žádná definice nemůže obsáhnout její celé rozpětí a plné poslání (44). Stručně a jasně ji však popisuje Smutková. Podle ní je sociální práce teoretickou a praktickou disciplínou, která vychází z několika vědních oborů. Vzhledem k této multiparadigmatičnosti nebyla doposud jednoznačně definována, a tudíž je možné ji charakterizovat více způsoby. Její úkol je ale zřejmý – řešit na profesionální úrovni problémy lidí nacházejících se ve složitých životních situacích (49).

K nesnadnému hledání jednotné a dlouhodobě platné definice se připojuje i Novotná. Ta uvádí, že sociální práce je disciplína různorodá, tvárná a proměnlivá. Její měnící se charakter plyne z toho, že i sféra sociálních problémů a možnosti jejich řešení se mění, ať již v závislosti na současných kulturních a ekonomických poměrech, tak v závislosti na společenském postoji k tomu, jak by měla být sociální práce prováděna a též na přístupu a profesním růstu samotných sociálních pracovníků (44).

Matoušek uvádí, že sociální práce je společenskovědní disciplína a oblast praktické činnosti, která má za cíl odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů. Opírá se nejen o rámec společenské solidarity, ale i o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu. Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám získat nebo vrátit způsobilost k sociálnímu uplatnění. Dále napomáhají utvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky. U osob, které se už společensky uplatnit nemohou, napomáhá sociální práce k co nejdůstojnějšímu způsobu života (37).

Jako akademická disciplína souvisí sociální práce s mnoha obory (filozofie, religionistika, právo, sociologie, politologie, psychologie, pedagogika dětí i dospělých,

kriminologie, psychiatrie, sociální pediatrie a další). Jako obor praktické činnosti se váže jednak na určité hodnoty, bez kterých by sociální pracovník nebyl dobrým sociálním pracovníkem, ale i na určité dovednosti, které lze získat pouze potřebným tréninkem a praxí (36).

Havrdová definuje sociální práci také dvojím způsobem, a to jako obor a jako činnost. Sociální práce *jako obor* je aplikovaná věda, jež zkoumá komplexní spojitosti mezi intrapsychickými, interpersonálními, skupinovými a společenskými procesy a možnosti jejich ovlivnění legislativními, organizačními, komunikačními a vztahovými prostředky, s cílem zlepšit životní pohodu každého člověka. Sociální práce *jako činnost* je profesionální aktivita, jež vytváří prostor pro rozvoj a lepší využití zdrojů jedince, skupin, komunit a společnosti využíváním prostředků analýzy a komunikace, profesionálním utvářením a usnadňováním vzájemné interakce (organizováním, vyjednáváním), realizací a změnou legislativních a společenských podmínek, s cílem ochránit a posílit hlavně znevýhodněné a ohrožené skupiny a jedince ve společnosti (15).

Další definice sociální práce uvádí, že účelem tohoto oboru je dát možnost dětem, dospělým, rodinám, skupinám a komunitám pracovat, participovat a rozvíjet se ve společnosti. Většina osob, kterým sociální pracovníci pomáhají, patří mezi nejvíce zranitelné a znevýhodněné ve společnosti. Sociální práce jim umožňuje překonat tyto rozdíly pomocí podpůrných, rehabilitačních, ochranných nebo nápravných aktivit. V širší míře apeluje na uplatnění rovných příležitostí bez ohledu na věk, pohlaví, sexuální orientaci, politickou příslušnost, znevýhodnění, rasu, vzdělání a víru (7).

Dále lze sociální práci chápat jako profesionální aktivity pomáhající jedincům, skupinám nebo komunitám posilovat či obnovovat jejich schopnost pro sociální fungování a vytvořit příznivé společenské podmínky pro naplňování jejich cílů (59).

Velmi zajímavý úhel pohledu na sociální práci nabízí Úlehla. Ten uvádí, že sociální práci, tak jako jiné pomáhající profese, postačují *tři opěrné body*, aby stála pevně. Těmito body jsou:

1. *Normy společnosti* – zahrnují zákony, předpisy, povinnost a možnosti, jež z nich vyplývají. Jedná se vlastně o určitá společenská pravidla a standardy

představující přípustné hranice ve vztazích mezi osobami.

2. *Způsoby klientů* – sem patří způsoby chování, jednání, myšlení, postoje, přání, názory, přesvědčení, styly života, jež z člověka dělají klienta. Obecným důvodem, proč se osoba stane klientem, je, že se jeho způsoby neztotožňují s normami.
3. *Odbornost pracovníka* – touto odborností se rozumí umění být prostředníkem mezi normami a klienty. Pracovník na sobě musí vytrvale pracovat, aby si svou odbornost nejdříve vytvořil a potom udržel a rozvíjel (56).

Je jasné, že sociální práce patří mezi *pomáhající profese* (angl. helping professions). Slovník sociální práce definuje pomáhající profese jako „*profese vznikající v souvislosti se slábnoucí úlohou rodiny a jiných tradičních systémů sociální podpory. Cílem pomáhajících profesí je institucionalizované poskytování této podpory* (31, s. 149).“

Sociální práce je klíčovým krokem pro poskytování sociální pomoci (31). V současném demokratickém státě je součástí systému sociálního zabezpečení občanů. Z širšího úhlu pohledu je však součástí sociální politiky (36).

1.1.2 Cíle a poslání sociální práce

Úlehla uvádí, že posláním sociální práce je vést dialog mezi tím, co si žádá společnost ve svých normách a tím, co chce klient. Tento dialog by měl být veden ve smyslu spolupráce a kooperace mezi rovnocennými stranami (56).

Obecný cíl sociální práce je v neustálém usměrňování změn mezi normami společnosti a klientovými způsoby (56). „*K tomu slouží metody přebírání kontroly a nabízení pomoci* (56, s. 25).“ Dle Smutkové je však obecným a hlavním cílem sociální práce pomáhat osobám. Pomocí má na mysli organizovanou intervenci opírající se o odborné vědomosti a dovednosti sociálního pracovníka, kdy způsob jejího začátku, průběhu i konce je s klientem předem vyjednáán (49).

Praktické cíle sociální práce jsou podle Americké asociace sociálních pracovníků tyto (podle Zastrowa z roku 1995):

1. Posilovat schopnost klienta řešit problém, přizpůsobit se nárokům a rozvíjet se.
2. Zprostředkovat klientovi kontakt s institucemi, jež mu mohou dát zdroje, služby a potřebné příležitosti.
3. Napomáhat tomu, aby systémy podpory klientů pracovaly lidským a efektivním způsobem.
4. Podporovat a zkvalitňovat sociální politiku (34).

Dalším cílem sociální práce je podpora sociálního fungování klienta v případě, kde je tato potřeba buď skupinově či individuálně vnímána a vyjádřena. Sociální práce se profesionálně zaměřuje na lidské vztahy v kontextu s výkonem sociálních rolí (sociální fungování) (41). Sociální fungování jednotlivců a skupin mohou zlepšit určité aktivity, které jsou zaměřeny na společenské vztahy. Těmito aktivitami jsou:

1. *Aktivity zaměřené na problém* – tyto mohou probíhat buď formou kurativní či rehabilitační. Kurativní aktivita má odstranit činitele, kvůli kterým problém vznikl. Rehabilitační aktivitou může být poskytnutí psychoterapeutické pomoci při akceptaci určité životní situace.
2. *Aktivity podporující rozvoj potenciálu klienta* – tyto se dělí na rozvojové a vzdělávací. Rozvojové aktivity jsou zaměřeny na růst schopnosti jedinců či skupin vstupovat do sociálních vztahů. Vzdělávací aktivity usilují o získání veřejné informovanosti o specifikách konkrétního problému a o způsobech jeho řešení.
3. *Aktivity preventivního charakteru* – ty jsou cíleny na brzké objevení, kontrolu a eliminaci vlivů, které eventuelně mohou narušovat sociální fungování. Tyto aktivity se dají využít v individuální, skupinové či komunitní práci (41).

Pojem *sociální fungování* bývá mnohoznačný. Důležitým úkolem při vymezování cíle sociální práce a objasňování jejich hledisek je ujasnění tohoto základního termínu, na který odkazuje spousta teoretiků a praktikantů v sociální práci (42). Slovník sociální

jej proto definuje jednoznačně. Sociální fungování je kvalita společenských vazeb jedince, často posuzovaná podle několika znaků – např. podle kvality vztahů k lidem, využití vlastního potenciálu, plnění požadavků společenského prostředí (31).

1.1.3 Metody sociální práce

Metoda v obecném významu znamená způsob, jak dosáhnout jistého, předem určeného cíle prostřednictvím plánovité činnosti (40). Metody sociální práce jsou „*specifické postupy sociálních pracovníků definované cílem nebo cílovou skupinou* (31, s. 107).“ Cílem může být úřední výkon, materiální pomoc, poradenství, komplexní pomoc, výzkum atd. (31). Cílovou skupinou je pak klientela (30). Většina západních a našich odborníků chápe pod termínem „metody sociální práce“ postupy zaměřené:

- na cílový subjekt (práce s jedincem, skupinou, rodinou, komunitou apod.);
- na jeho současnou situaci (sociální znevýhodnění na počátku života, předvídatelné a nepředvídatelné sociální události);
- na relevantní vztahové souvislosti (skupina vrstevníků, rodina, organizace);
- někdy i na systémové vztahy (regionální, národní nebo nadnárodní sociální politika) (34).

Činnosti sociální práce se člení na mikroúroveň (případová práce), střední úroveň (práce s rodinami a menšími skupinami) a makroúroveň (práce s většími skupinami, s organizacemi, komunitami a působení na oblast veřejného mínění a politiky) (33).

Příkladem práce s jednotlivcem může být případová práce, resp. vedení případu. To znamená individuální posilování klientovy schopnosti vypořádat se s problémy. Základní činností případové práce je poradenství, které může být doplňováno dalšími postupy (35). Při sociální práci s klientem je důležité pracovat i s jeho sociálním prostředím, hlavně s jeho rodinou, ale také s uměle vytvořenými skupinami, ve kterých je členem (40).

Skupinová práce se zaměřuje na skupinové aktivity (např. víkendové pobyty v přírodě, jež jsou zorganizovány pro rizikovou městskou mládež; kurzy sociálních dovedností a rekvalifikační kurzy pro nezaměstnané mladé osoby; akce pro seniory; job-kluby pro nezaměstnané lidi a další pracovní činnosti). Cílem práce se skupinou může být i nespecifická skupinová terapie, která má člověku poskytnout otevřenou zpětnou vazbu o tom, jak působí na lidi, korektivní zkušenost, náhled, naději na řešení jeho problémů a v neposlední řadě mu může poskytnout příležitost, aby pomohl dalším lidem (35). Mühlpachr dodává, že smyslem sociální práce se skupinou je psychosociální působení na skupinu lidí s jistým společným znakem a s cílem, aby se stali celistvou osobností nebo ji opět objevili a mohli se celkově a společensky bezproblémově rozvíjet (40). Skupina pomáhá člověku naplňovat jeho potřeby, učí se v ní poznávat další lidi a sebe sama, řešit různorodé životní situace. Skupinová práce není přínosná jen z ekonomického pohledu využití času a peněz (více lidí na jednom sezení), ale je důležité, že monitoruje interpersonální charakter mnoha problémů. Proto je jasné, že problémy tohoto typu se mohou efektivněji řešit v sociální interakci s ostatními lidmi, což umožňuje právě skupinová práce (30). Ve skupině člověk pochopí, že není sám a že tytéž potíže jej zařazují do jakéhosi seskupení stejně zasažených osob, které má pomoci v nalézání cest a způsobů, kterými by svůj problém vyřešil (40).

Práce s rodinou může mít charakter činností cílených na jednu rodinu nebo i skupinu rodin (např. poradenství rodinám, které adoptují děti; poradenství rodičům při rozvodu, kdy jde hlavně o kontakt s dětmi; osvětové skupiny pro rodiče, jejichž děti mají zkušenosti s drogami). Dále se může zaměřovat na rodinnou terapii, u které jsou cíle obecnější: zlepšit atmosféru a komunikaci v rodině, stanovit role členů rodiny, určit hranice odpovědnosti mezi jedinci a i mezi podsystémy rodiny (33).

Komunitní práce tkví v organizování akcí pro určitou společnost (35). Řezníček dodává, že tato práce je charakteristická tím, že se uskutečňuje pro větší počet lidí (48). Klientem je tedy komunita a její potřeby jsou nejdůležitější (42). Samozřejmostí pro úspěšnou komunitní sociální práci je dobrá znalost dané obce nebo společenství a jejich institucí (48). Cílem je uspokojení nějaké místní potřeby nebo řešení místního problému (34). Takováto pomoc osobám v konkrétních životních situacích v určitém územním

celku je vnímána jako specifikum sociální práce s komunitou. Sociální práce s komunitou je nejmladší z trojice metod sociální práce (sociální práce s jednotlivcem, se skupinou, s komunitou) zaměřených na cílový subjekt (40).

1.2 HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ A JEJICH PROFESIONALIZACE V ČESKÉ REPUBLICE

1.2.1 *Počátky vzdělávání sociálních pracovníků*

Vývoj sociální práce v České republice je úzce spjat s rozvojem vzdělávání sociálních pracovníků (18). V současné době je sociální práce akceptovanou vědní disciplínou, její historie ale není tak dlouhá (23). Dříve byla profese odborně vyškolené sociální pracovnice brána za nepotřebnou, a proto vedoucí postavení měli lékaři, právníci a pedagogové. S vývojem sociální péče ale začala narůstat potřeba profesionálních sociálních pracovníků, jež museli mít odborné vzdělání (37).

Na začátku byl desetitýdenní kurz konaný Českou zemskou komisí pro péči o mládež v roce 1917. Autorkou prvních informací o sociální práci v našem tisku byla **Alice Masaryková** v roce 1914 (36). Měla určité zkušenosti s tímto oborem, protože stála u počátků sociální práce ve Spojených státech (23). Roku 1918 založila Česká zemská komise, na popud **Anny Berkovcové** (správkyně Lycea v Praze 7), **Ženskou vyšší školu pro sociální péči** s ročním studiem. Pravdou ale je, že návrh udělala Alice Masaryková, jež kvůli politickým důvodům nemohla s úřady sama oficiálně jednat. Nicméně výuka na této škole byla časem rozšířena na dvouleté pomaturitní studium a škola dostala nový název – **Vyšší škola sociální péče (VŠSP)** (37).

Sféra sociální péče nebyla nachystána přijmout první absolventky VŠSP z roku 1921, které si přály aktivně participovat v procesu zakládání systému ochranné a pomocné péče. Společnost i úřady nechtěly akceptovat odbornost nově vzniklé profese sociálních pracovníků. Bylo mylně spojováno s povoláním ošetřovatelek a pěstounek. Provádění profesionální sociální práce za plat bylo bráno za zbytečné, protože bylo historicky spojeno s amatérskou dobročinnou službou. Z tohoto důvodu stanovily sociální pracovnice tři podmínky podmiňující kvalitní provádění sociální práce:

1. *Profilování sociální péče jako samostatného pracovního oboru.*

2. *Vytvoření soustavy samostatného sociálního školství založeného na základně sociálních věd, odpovídajícího opravdovým potřebám sociální práce* – takovéto školství mělo být složkou soustavy vysokých škol a zajištěno v odborných i hmotných věcech státem.
3. *Hodnocení sociální práce jako odborného výkonu* – měli ji dělat lidé se stanovenou odbornou kvalifikací (36).

Aby absolventky dosáhly zázemí a opory pro svou práci, zřídily profesní spolek s názvem Organizace absolventek VŠSP, jenž měl být odpovídajícím partnerem státu pro následná jednání. V roce 1927 se tento spolek „přimlouval“ u veškerých ústředí sociálních a sociálně-zdravotních zařízení a u obou ministerstev, aby místa pro sociální službu byla zaplňována pouze kvalifikovanými sociálními pracovníky (36). Tenkrát byla u nás poprvé sestavena definice sociální práce, a to jako „*snaha za zlepšení hospodářských, existenčních, právních a zdravotních poměrů lidí, kteří nejsou schopni se hájit samostatně*“ (37, s. 124).“

Úlohy výše zmíněné VŠSP se časem ujala nově zřízená **Masarykova státní škola zdravotní a sociální péče** v Praze. Vznikla na popud lékařů a měla velkou prestiž (36). Tato instituce poskytovala už vyšší vzdělání (18). Svoji činnost ukončila v padesátých letech, neboť tehdy zvítězil na rozhodujících postech názor, že v budoucnu nebudou sociální pracovnice potřeba (37).

Od roku 1926 vznikla v Československu řada **středních sociálních škol**, jež byly zřizovány jako součást odborných škol pro ženská povolání. Na českém území byly založeny dvouleté sociální školy navazující na odborné školy pro ženská povolání. Byly zřízeny např. v Brně, Jihlavě, Českých Budějovicích atd. Od školního roku 1936/1937 se studium na středních školách ukončovalo maturitní zkouškou. V roce 1946 vznikla v Brně **vysokoškolská forma** studia sociální práce (37).

Absolventky vyšší školy pracovaly např. v *Ústředním sociálním ústavu*, v *Sociální poradně*, jež se stala i cvičným zařízením studentek VŠSP i Masarykovy státní školy a dále v *Ústřední dětské ochranovně*. Jejím úkolem bylo ve spolupráci s pedagogy umisťovat děti do dětských domovů, „rodinných kolonií“ či do odborných ústavů (36).

1.2.2 Oblasti působení sociálních pracovníků

Sociální pracovníce pracovaly i v *Sociálním ústavu* v Krči – tzv. Masarykových domovech. Soustava pavilonů dávala možnost oddělené péče o dospělé, a to dle druhu postižení (37). Dále pracovaly v *bytové službě*, která byla v obecních domech vybudovaných pro sociálně slabé osoby. Péče byla přerušena následnou válkou a už nikdy se neobnovila (36).

Ve sféře veřejné sociální péče se nejvíce pozornosti dávalo dětem a mládeži. Proto založil stát na popud sociálních pracovníc *Poradny pro matku a dítě*. Síť poraden měla časem vystřídat církevní péči a v provozu měly pracovat absolventky odborných sociálních škol. Tím se podoba sociální práce z charitativní transformovala v plánovitou a zákonitě upravenou činnost (37). Uplatnění měly sociální pracovníce i v úřadovnách *Okresní a městské sociální péče* (převážně v odděleních péče o mládež), dispenzářích Masarykovy ligy proti tuberkulóze, zdravotních zařízeních a v Československém červeném kříži, mimo to se účastnily sociálních a zdravotních programů pořádaných státem. Nejvíce však sociální pracovníce působily v různých typech poraden (36).

Stavovská sdružení sociálních pracovníc a jejich činnost

Činnost *stavovských sdružení* byla pozoruhodná. Aktivita organizované hlavně Organizací sociálních pracovníc (OSP) měly úctyhodný rozměr. Od poloviny dvacátých let se vedla evidence veškerých volných pracovních pozic, takže absolventi neměli potíže sehnat zaměstnání (37).

Spolek kromě stavovské a vzdělávací činnosti prováděl i propagační aktivity. Měl velice prestižní postavení: byl rovnocenným partnerem veškerým tehdejšími vzdělávacím zařízením ve sféře sociální práce, ale i pro reprezentanty ze státního sektoru sociální péče a rovněž pro stejně orientované zahraniční spolky. Měl obrovskou zásluhu na tom, že se sociální práce stala formálně uznávaným povoláním (36).

Vzdělávání v sociální práci mezi lety 1918 – 1938 se vyznačuje úsilím o rozvoj sociální práce jako vědní disciplíny. Velkou zásluhu na rozvoji sociální práce jako vědní

disciplíny má **Marie Krakešová** (18). Ta se zabývala uceleným psychologickým pojetím případové sociální práce v době po druhé světové válce (23).

1.2.3 Sociální práce a vzdělávání v našem státě od druhé světové války po současnost

Poválečné období

Okamžitě po válce stát založil čtyřleté *vyšší školy sociálně-zdravotní*, do kterých se proměnily dřívější odborné školy pro ženská povolání. Zároveň byla roku 1945 dekretem prezidenta republiky založena *Vysoká škola politická a sociální*. Za dva roky vznikla v Brně samostatná *Vysoká škola sociální*. Po dalších dvou letech byly obě tyto školy zrušeny a sloučeny s Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze (37).

Zřízení vysokoškolského vzdělání v sociální práci mělo obrovský vliv nejenom na rozvoj sociální práce jako akademické disciplíny, ale hlavně na rozvoj sociální práce jako vědy (18).

Komunistický převrat až padesátá léta

Stát byl tenkrát vedený a zastupovaný Komunistickou stranou Československa (KSČ) (36). Sociální politika i sociální péče nebo později používaný termín sociální služby, což byly tenkrát rozdílné termíny byly zcela finančně a organizačně odkázané na státní úřady. Sociální práce, kterou předtím dělala spousta charitativních institucí, se vlastně stala nežádoucím oborem. Velké změny vypukly v celé oblasti sociálního zabezpečení. Veškeré povinnosti pak přešly na stát. Jediným zaměstnavatelem a zabezpečovatelem sociálních opatření byl stát, vedený KSČ (37). Sociální péče se omezila hlavně na poskytování finančních dávek (36).

Současně probíhaly reformy i v sociálním školství (37). Kvůli komunistickému převratu se rušily vysoké školy, protože převládl názor, že v socialismu nebudou žádné sociální problémy, a tudíž ani sociální pracovníci nebudou potřeba (18). Byly zřízeny školy středního typu, tzv. *vyšší školy sociálně-zdravotní* (do roku 1952) nebo

v následujících letech *vyšší školy specializované pro výchovu středního zdravotnického personálu*, jež měly speciální programy pro vychovatelky se sociálním zaměřením (a časem byly součástí pedagogických škol). Nakonec ze spousty vyšších škol sociálně-zdravotních zbyla jediná čtyřletá sociálně-zdravotní škola v Praze (*vyšší sociální škola*), ovšem i ta byla změněna na školu hospodářskou, s obory pro státní, občanské a trestní právo a později byla přejmenována na školu „*sociálně-právní*“ (36).

Šedesátá léta

Od počátku šedesátých let se čím dál více kritizoval tehdejší systém. V druhé polovině šedesátých let, kdy se proti tehdejší politické linii KSČ spustila vlna averze, došlo k sestavení nového pojetí sociální politiky a znovuoobnovení sociální péče spolu s následným obnovením sociálního školství. V šedesátých letech bylo totiž riziko zredukování vyšších sociálních škol jen na školy střední. Avšak po Pražském jaru roku 1968 vznikají první učebnice sociálního zabezpečení a mluví se o obnově sociální práce jako vědní disciplíny (37). Pražské jaro bylo totiž nejdůležitějším impulsem pro rozvoj sociální práce v Československu. Jedním z jeho závěrů bylo přiznat, že i v socialismu existují sociální problémy. Toto uvědomění bylo následkem formování nové koncepce sociální práce (18).

Roku 1983 podala Česká lékařská společnost J. E. Purkyně a její sekce sociálních pracovníků tehdejšímu ministerstvu školství návrh na zbudování *vysokoškolského studijního oboru sociální práce*. Jeho prosazení se neúplně uskutečnilo až roku 1988 (36).

Někteří emigranti, jež se kolem roku 1968 dočasně vrátili do Československa, dováželi zahraniční literaturu o sociální práci a zvali pracovníky na zahraniční stáže. Činnost byla po srpnu 1968 přerušena, avšak síť nových nebo obnovených kontaktů zůstala alespoň zčásti uchována (37).

Sedmdesátá a osmdesátá léta

Sociální práce v sedmdesátých letech, tedy v době normalizace, se pomalu vyvíjela. Obnovilo se a zvětšilo se působení sociálně-právních škol. Sociální práce se nevyvíjela

jako odborná disciplína, ale spíše jako tematika potřebná v praxi, kterou provádí osvědčené osoby, kde se v jejich práci slučuje složka sociální a zdravotní. Důležitými osobnostmi té doby byly **J. A. Trojan, R. Bureš a D. Charvátová** (36).

Dalšími oblastmi, kde se úplně normálně vyvíjela sociální práce, byly velké závody, další výrobní jednotky a zdravotnické instituce (37). Protože se objevuje zájem o lidi v předdůchodovém a důchodovém věku, jsou pro práci s těmito osobami určeni v sedmdesátých letech samostatní referenti vybraní z mnoha absolventů středních sociálních škol. Tak nepřímě opět vzniká „poptávka“ po odborných informacích ze sféry sociální práce (36). Nejprve „zavržená“ sociální práce je tak pozvolně, téměř neviditelně a spontánně obnovována, na základě osobní snahy spousty osob z praxe, hlavně ze zdravotnictví a postpenitenciární péče (37).

Specializované vysokoškolské vzdělání sociálních pracovníků sice zaniklo, střední vzdělání se hlavně orientovalo na činnost správních předpisů, sociální práce byla jako obor podceňována a znehodnocována, ale i tak se rozvíjela (36). V roce 1970 a 1980 byl nedostatek sociálních pracovníků s vysokoškolskou kvalifikací v oblasti sociální práce kompenzován absolventy z oborů psychologie, sociologie a pedagogických věd (18).

Doba po roce 1989

Po roce 1989 došlo v ČR (tehdejší ČSFR) k podstatnému růstu sociální solidarity, což je typickým znakem revolučních zvratů v každé společnosti (45). Během dvacátého století dávaly vysoké školy sociální práci status rostoucí profese, a to na základě vědeckých a filozofických tradic (4). Proto jednou z priorit sociální práce byla po politickém převratu obnova vzdělávání v oboru na vysokoškolské úrovni a reforma stávajícího vzdělávání na úrovni středoškolské (37).

Navíc přicházely nové nebo v minulosti okrajové sociální problémy, u kterých bylo nutné hledat řešení nebo modifikovat modely práce otestované v jiných zemích (36).

Obnova a rozvoj vzdělávání v sociální práci

Obnova povolání sociálních pracovníků se v naší novodobé historii vztahuje k začátku devadesátých let. Neznamená to, že by toto povolání úplně vymizelo, byla ale

pozastavena jakási plynulost vysokoškolského vzdělávání sociálních pracovníků od časů první republiky a poválečné doby. Sociální pracovníci tak mohli získat vzdělání maximálně na stupni dřívějšího pomaturitního nástavbového studia, které se dá v současnosti srovnat s vyšším odborným vzděláním (23).

Vzdělávání v sociální práci zaznamenalo po roce 1989 značný vývoj. Začalo se obnovovat hlavně univerzitní studium sociálních pracovníků (27). To potvrzuje i Matoušek, který dodává, že po převratu se docela rychle podařilo obnovit vysokoškolské studium sociální práce na Karlově univerzitě v Praze a na Masarykově univerzitě v Brně (37). Počet sociálních pracovníků vzrostl v souvislosti s řadou sociálních problémů ve společnosti (18). Takže potřeba vysokoškolsky vzdělaných sociálních pracovníků byla tak vysoká, že v dalších letech vznikla obdobná pracoviště na univerzitách v Olomouci, Ostravě, Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Hradci Králové a na vysokých školách v Liberci a Pardubicích (36). Odbornou úroveň těchto kateder i řady nově založených vyšších odborných škol garantovala formou neoficiální akreditace nově vzniklá *Asociace vzdělavatelů v sociální práci*, která vycházela z *Minimálních standardů vzdělávání v sociální práci* (37).

Novou činností v devadesátých letech byly neprofesionální sociální služby dělané dobrovolníky. Po roce 1989 se založily tisíce *nevládních organizací*, jež se orientují na sociální a zdravotní potíže lidí (36).

Tím, jak se Česká republika snažila o vstup do Evropské unie, musela poupravit svou legislativu, praxi sociálních služeb i výchovu sociálních pracovníků. Odborníky v ČR zastupuje *Společnost sociálních pracovníků a Profesní komora sociálních pracovníků* (37).

Utváření sociální práce jako oboru je nekončící děj, který souvisí s transformací společnosti, v níž vznikají nové problémy nebo mění svůj význam. Tyto problémy se musí evidovat, analyzovat a nalézat nové způsoby jejich řešení. Proto nikdy nebude mít sociální práce dlouhodobě ustálený, jednoznačný obsah, nikdy nebude možné tento obor vyučovat po dlouhá léta stejným stylem (36).

Zejména v případě sociální práce je nezbytné, aby studenti v průběhu jejich života rozvíjeli postoje a názory vůči sociálním otázkám a to prostřednictvím sociálních kontaktů, médií a institucionálních kontaktů (8).

1.3 SYSTÉM VZDĚLÁVÁNÍ V SOCIÁLNÍ PRÁCI V SOUČASNOSTI

1.3.1 *Vzdělávání sociálních pracovníků*

Vzdělávání sociálních pracovníků má své historické kořeny, které byly podrobněji popsány v předchozí kapitole, a proto se tím zde nebudu zabývat tak detailně. Nicméně je třeba si připomenout, že v České republice má sociální práce dlouhou profesní historii a vysoký akademický status (9). To dokládá i fakt, že v dnešní době lze obor sociální práce studovat na spoustě státních a soukromých vysokých škol (23).

V posledních letech je důležitou společnou součástí vysokoškolského studia význam praxe v odborné přípravě sociálních pracovníků (23). Brauns a Kramer uvádí, že pokud jde o praktickou výuku, je společným požadavkem věnovat se minimálně 1/3 studia praxi. To uvádí v kontextu dvanácti vybraných evropských států (15). Podle Minimálních standardů vzdělávání v sociální práci pro Českou republiku platí, že pro studium sociální práce na úrovni vyššího odborného a bakalářského vysokoškolského vzdělávání by se mělo praxi během studia věnovat 25 % (raději 30 %) z objemu studia (28).

V knize Vzdělávací standardy v sociální práci je sociální práce popsána jako odborná činnost, jež vyžaduje vysokou odbornou průpravu, dosažení určitého věku, osobní zralosti, zkušeností a etických přístupů, a proto nemůže být předmětem středoškolského vzdělání ukončeného maturitní zkouškou. Autoři uvádí, že sociální práce je oborem, jež vyžaduje vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání (54).

Květenská dodává, že „*pouhé vystudování vysokoškolského oboru či vyšší odborné školy neznamena v tomto oboru definitivní tečku za vzděláním jednotlivých sociálních pracovníků. Vzhledem k rychle se rozvíjejícímu oboru sociální práce a měnící se legislativě je velmi důležité průběžné celoživotní vzdělávání. Navíc vzhledem k obsáhlosti oblasti sociální práce je potřebné následné vzdělávání ve specializaci jednotlivých profesionálů* (23, s. 28).“

Vzdělávání sociálního pracovníka dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

V zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách je mimo jiné přesně popsána *odborná způsobilost* k výkonu profese sociálního pracovníka. Touto odbornou způsobilostí je:

- vyšší odborné vzdělání (zaměřené na sociální práci, sociální pedagogiku, humanitární práci, sociálně právní činnost a charitní činnost),
- vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském či doktorském studijním programu (zaměřené na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo či speciální pedagogiku),
- absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů v oblastech uvedených u vyššího odborného a vysokoškolského vzdělání, kdy jejich celkový rozsah musí být alespoň 200 hodin a kdy praxe při výkonu profese sociálního pracovníka musí trvat alespoň pět let, s podmínkou ukončeného vysokoškolského vzdělání v oblasti studia, jež není uvedena u vysokoškolského vzdělání,
- absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů v oblastech uvedených u vyššího odborného a vysokoškolského vzdělání, kdy jejich celkový rozsah musí být alespoň 200 hodin a kdy praxe při výkonu profese sociálního pracovníka musí trvat alespoň deset let, s podmínkou středního vzdělání ukončeného maturitou v oboru sociálně právním, ukončeného nejpozději do 31. prosince 1998 (5).

Další vzdělávání sociálního pracovníka dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zaměstnavatel musí zabezpečit sociálnímu pracovníku *další vzdělávání* v rozsahu alespoň 24 hodin za kalendářní rok, kterým si obnovuje, upevňuje a doplňuje kvalifikaci (5).

Formy dalšího vzdělávání jsou:

- specializační vzdělávání zajišťované VŠ a VOŠ navazující na získanou odbornou způsobilost k výkonu profese sociálního pracovníka,

- účast v kurzech s akreditovaným programem,
- odborné stáže,
- účast na školicích akcích,
- účast na konferencích (5).

1.3.2 *Vzdělávání pracovníků v sociálních službách*

Vzdělávání pracovníka v sociálních službách dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

V zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách je také přesně popsána *odborná způsobilost* pracovníka v sociálních službách. Touto odbornou způsobilostí je:

- základní či střední vzdělání a absolvování akreditovaného kvalifikačního kurzu,
- střední vzdělání s výučním listem či střední vzdělání s maturitou a absolvování akreditovaného kvalifikačního kurzu,
- základní vzdělání, střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem či s maturitou, vyšší odborné vzdělání a absolvování akreditovaného kvalifikačního kurzu (5).

Další vzdělávání pracovníka v sociálních službách dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Podmínky dalšího vzdělávání pracovníka v sociálních službách jsou stejné jako u dalšího vzdělávání sociálního pracovníka. Rovněž i formy dalšího vzdělávání jsou totožné jako u sociálního pracovníka (5).

1.4 SOCIÁLNÍ PRÁCE JAKO PROFESE

Sociální práce jako profese začala vznikat v návaznosti na ekonomické, politické a sociální transformace před sto lety v USA, Velké Británii a Německu (60).

Psychologický slovník definuje slovo profese (profession) jako „povolání; v současné společnosti jde o určující faktor sociálního statusu člověka; dospělý člověk je posuzován podle profese, kterou vykonává, a mladý člověk podle profese, na niž se připravuje (14, s. 445).“

Sociální práce je povolání, jež je profesí. Znamená to, že existuje profesní komunita, která usiluje o usměrňování chování v této sféře lidského jednání. Aby bylo možné dělat sociální práci, musí člověk získat předepsané vzdělání, dodržovat profesní etiku a být členem profesní společnosti (41).

„Specifikem profese sociální práce je požadavek osobního nasazení pracovníků při řešení problémů jejich klientů (48, s. 19).“ Princip kontrolovaného osobního zaujetí včetně požadavku hodnotové neutrality kladou velké nároky na emocionální rovnováhu a výkonovou stránku sociálních pracovníků (48).

Sociální práce jako profese tedy stojí v okruhu spousty protikladných vlivů, pod jejichž tlaky usiluje o metodické a soustavné řešení sociálních problémů hlavně na meziosobní úrovni. Prostředky, které při tom může využívat, mohou být poměrně slabé v porovnání s faktory, které přispěly k výskytu sociálních jevů, jež chce sociální práce ovlivnit. Tyto prostředky využívá pouze na nějaký čas a teoreticky bez možnosti nátlaků a kontroly. To s sebou přináší jakési hranice možností profese, jichž si má být sociální pracovník vědom (48).

1.4.1 Definice a charakteristika pomáhajících profesí

Sociální práce je náročné a rozporuplné povolání, které klade určité specifické požadavky jak v oblasti vzdělání, tak v nárocích na osobnost sociálního pracovníka (23). Jak už jsem uvedla výše, sociální práce se řadí mezi pomáhající profese.

Psychologický slovník definuje pomáhající profese jako „*souhrnný název pro profese, které se zaměřují na pomoc druhým; pomáhají řešit nesnáze, problémy, zdravotní potíže druhých lidí; používají k tomu metody a techniky jednotlivých profesí; patří sem lékařství, zejména psychiatrie, dále psychologie, sociální práce, speciální pedagogika, fyzioterapie, rehabilitace; společnými znaky jsou mimořádná psychická zátěž, odpovědnost a rizika pro vlastní duševní zdraví osob, které tyto profese vykonávají* (14, s. 445).“

Géringová uvádí podobnou definici, kdy pojem „*pomáhající profese definuje skupinu povolání, která jsou založená na profesní pomoci druhým lidem. Patří mezi ně například zdravotnické profese, pedagogické profese, profese zaměřené na sociální pomoc a dále také duchovní, psychologové, terapeuti* (11, s. 21).“ Tyto profese mají některé společné znaky, které je odlišují od jiných povolání (11). „*Například je k jejich vykonávání vždy nutný vztah s klientem a zapojení vlastní osobnosti pomáhajícího do pracovního procesu* (11, s. 21).“ Pomáhající profese jsou tedy jakýmsi systémem, kdy na jedné straně stojí pomáhající (učitel, lékař, zdravotní sestra, kněz, sociální pracovník, psycholog, terapeut...) a na straně druhé ten, jemuž má být pomoheno (žák, pacient, klient, chovanec, student, uživatel...) (11).

1.4.2 Sociální pracovník

Navrátil uvádí, že sociální pracovníci se skrze své metody snaží pomáhat lidem zajistit uspokojivé osobní, skupinové a komunitní vztahy (41). Jejich úkolem je poskytovat podporu tak, aby si uživatelé služeb dokázali pomoci sami (6).

Matoušek uvádí, že profesionální sociální pracovníci jsou zaměstnanci sociálních subjektů, ve kterých uskutečňují sociální cíle, programy, plány nebo projekty, tzn. poskytují sociálním objektům (klientům) předměty (dávky a služby) k uspokojování konkrétních sociálních potřeb. Profesionální sociální pracovníci dále poskytují informace a rady a nabízejí lidem další podobné služby. Odbornost sociálního pracovníka vychází ze znalostí mnoha oborů, díky kterým diagnostikuje potřeby

konkrétního klienta a navrhuje řešení. Sám ale neposkytuje psychologické, zdravotní, právní či jiné specifické odborné služby, ale posílá člověka k dalším odborníkům (36).

Sociální pracovník jedná v rámci práv a povinností definovaných legislativou, zaměstnavatelem a profesí. Institucionální rámec je podstatný, neboť sociální pracovník ovlivňuje život lidí a je nutné, aby jeho právo zasahovat bylo legitimní. Seznamuje se rovněž s životními detaily lidí, a proto je potřeba, aby existovala pravidla, která zajišťují klientům ochranu. Práva a povinnosti, která jsou součástí role sociálního pracovníka lze pojmut takto: *zákonná* (právní systém), *profesní* (vycházejí ze členství v povolání, jež má své standardy jednání), *morální* (vychází z toho, že sociální pracovník pracuje s jedinci a zasahuje jim do života), *sociální* (vychází z toho, že sociální pracovník je občan, který má více možností přispět k obecnému dobru než ostatní – např. reforma sociální politiky) a *procedurální* (vychází z toho, že zaměstnavatel má svá pravidla, jež stanovují, jak má pracovník postupovat (43).

Osobnostní a profesionální předpoklady sociálního pracovníka (pracovníka pomáhající profese):

Mezi tyto předpoklady Řezníček řadí: nadání, zkušenosti, osobní hodnoty, intuitivní tvořivost, talent a náklonnost k sociální práci, odborné znalosti, teoretické poznatky, empatii, vřelost a opravdovost ze strany profesionálního pracovníka, tvořivost a flexibilní důraznost (48). Matoušek k nim ještě přidává zdatnost a inteligenci, přitažlivost, důvěryhodnost a komunikační dovednosti (35).

Dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách provádí sociální pracovník následující činnosti:

- sociální šetření,
- spravuje sociální agendy (včetně řešení sociálně právních otázek v institucích poskytujících služby sociální péče),
- sociálně právní poradenství,
- analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální sféře,
- odborné činnosti v institucích poskytující služby sociální prevence,

- depistážní činnost,
- krizovou pomoc,
- sociální poradenství,
- sociální rehabilitaci,
- rozpoznává potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb (5).

Podle Havrdové patří mezi okruhy činností, jež provádí sociální pracovník na různých stupních odbornosti:

- sociálně-správní činnosti,
- sociálně-právní poradenství,
- sociální diagnostika,
- sociální prevence a ochrana,
- sociální intervence,
- sociální koncepce,
- supervize,
- sociální management,
- výzkum v sociální práci,
- vědecká činnost,
- vzdělávání a další vzdělávání (15).

Do kompetencí sociálního pracovníka patří:

- podporovat účinnou komunikaci,
- orientovat se a plánovat postup,
- podporovat a napomáhat k soběstačnosti,
- zasahovat a poskytovat služby,
- přispívat k práci zařízení,
- odborně růst (15).

Povolání sociálního pracovníka je obtížné nejenom kvůli rozsáhlému množství pracovních povinností, ale i kvůli nutnosti umět zvládat rozsáhlé kvantum nelehkých situací, se kterými je v každodenním styku. Úspěšnost sociální práce spočívá mimo jiné ve zdařilém zvládnání náročných momentů a stresu, který z nich vyplývá (25). I Smutková uvádí, že požadavky kladené dnešní společností na sociální pracovníky jsou ve všech směrech vysoké (49). Liliane Cocozza dodává, že „změny v sociálním světě vyžadují, aby sociální pracovníci byli přizpůsobiví a měnili své techniky a metody intervence, aby byli schopni přehodnocovat cíle, které sledují, doplňovat svou přípravu a znovu promýšlet svou profesionální identitu (15, s. 13).“

1.4.3 Pracovník v sociálních službách

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách uvádí, že pracovníkem v sociálních službách je ten, kdo provádí:

- přímou obslužnou péčí o lidi v ambulantních či pobytových zařízeních sociálních služeb – jedná se o nácvik jednoduchých denních úkonů (např. pomoc při osobní hygieně a oblékání, manipulaci s přístroji, podpora soběstačnosti),
- základní výchovnou nepedagogickou činnost – jedná se o prohlubování a upevňování základních hygienických a společenských úkonů (např. manuální zručnosti a pracovní činnosti, volnočasové aktivity cílené na rozvoj osobnosti, znalostí, zájmové a kulturní činnosti),
- pečovatelskou činnosti v domácnosti člověka – jedná se o provádění prací spojených s přímým stykem s lidmi s fyzickými a psychickými obtížemi (např. komplexní péče o domácnost, zajišťování sociální pomoci, osobní asistence),
- pod dohledem sociálního pracovníka činnosti při základním sociálním poradenství, depistážní činnosti, činnosti při zprostředkování kontaktu se společenským prostředím atd. (5).

1.4.4 Oblasti uplatnění absolventů sociální práce

Významnou změnou v oblasti sociální práce je převzetí iniciativy ze strany státu a případně obcí na nestátní neziskové organizace, církevní nebo soukromé organizace (23).

Začínající sociální pracovníci mohou být zaměstnanci **veřejnoprávních institucí** na úrovni **střední (celostátní)** či **místní samosprávy** a nebo **soukromoprávních institucí** jak **ziskových**, tak **neziskových** (54).

V jednotlivých resortech mají sociální pracovníci uplatnění v těchto resortech:

Ministerstvo práce a sociálních věcí

- péče o rodinu,
- sociálně právní ochrana,
- kurátoři,
- sociální služby,
- nezaměstnanost,
- státní sociální podpora,
- agenda České správy sociálního zabezpečení nebo Okresních správ sociálního zabezpečení,
- koncepční činnost (sociální plánování, komunitní plánování apod.).

Ministerstvo vnitra

- prevence rizikového chování.

Ministerstvo zdravotnictví

- sociální práce v nemocnicích,
- léčebny,
- ústavní péče,
- různé druhy patologických závislostí.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

- diagnostické ústavy,
- dětské domovy,
- dětské domovy se školou,
- výchovné ústavy pro mládež,
- střediska výchovné péče,
- pedagogická působnost na VŠ či VOŠ .

Ministerstvo spravedlnosti

- věznice (vězeňství)
- probační a mediační služba (23).

Na úrovni **obcí**, případně **obcí s rozšířenou působností** se uplatňují sociální pracovníci v těchto složkách:

- sociální služby,
- prevence,
- sociálně právní ochrana,
- dávky sociální péče,
- komunitní plánování (23).

Nesmíme opomenout, že kromě výše popsaných veřejnoprávních institucí mohou sociální pracovníci najít zaměstnání i v soukromoprávních zařízeních ziskového i neziskového charakteru. Tato zařízení se mohou orientovat na poskytování všelijakých typů sociálních služeb, rovněž mohou upřednostňovat konkrétní cílové skupiny z rozsáhlého množství potencionálních uživatelů sociálních služeb. V České republice není velké množství soukromých poskytovatelů sociálních služeb orientovaných na zisk pro právnickou nebo fyzickou osobu. Typickým představitelem může být domov pro seniory nebo domácí péče (23).

Další oblastí, kde nachází sociální pracovníci uplatnění, jsou **nevládní neziskové organizace**, které se v posledních letech staly rovnocennými partnery obcí, měst, případně krajů, nakupujících u těchto organizací sociální služby pro osoby spravovaných lokalit. Legislativní zakotvení nevládních neziskových organizací, a tedy i další možnosti uplatnění sociálních pracovníků jsou ve formách:

- občanských sdružení,
- obecně prospěšných společností,
- nadací a nadačních fondů,
- církevních zařízení (23).

V neposlední řadě je třeba upozornit na fakt, že studenti sociální práce si mohou vybrat své zaměření už během studia. Oblasti uplatnění vycházející z tohoto faktu jsou následující:

Sociální pracovníci zaměřeni na přímou práci s klientem (mikroúroveň)

- poradenství,
- streetwork,
- sociální kontrola a dohled (kurátorství, probace),
- mediace,
- sociální průvodcovství a sociální výchova,
- administrativní činnost (sociální správa),
- sociální diagnostika.

Sociální pracovníci se zaměřením na sociální politiku a management (makroúroveň)

- sociální analýza,
- koncepční činnost (sociální plánování),
- řízení sociální práce (sociální management),
- vývoj teorie a metodologie (sociální výzkum),
- supervize.

Sociální pracovníci se zaměřením na práci s rodinou a dalšími malými skupinami (mezoúroveň; střední úroveň)

- činnosti se skupinou,
- nspecifická skupinová terapie,
- činnosti připravované pro rodinu nebo skupinu rodin
- rodinná terapie (54).

Z výčtu výše zmíněných oblastí je jasné, že sféra sociální práce nabízí svým absolventům velice široké pole uplatnění. Otevřenou oblastí je stále ještě sféra nevládních neziskových organizací, jež poskytují možnost pro tvorbu nových pracovních míst, což je úkolem pro novou generaci vysokoškolsky vzdělaných sociálních pracovníků (23).

1.4.5 Etika v sociální práci

Etika nebo morální filozofie, je odvětví filozofie, které se zabývá studiem toho, co je dobré a špatné, správné a nesprávné, a zahrnuje hodnoty, principy a teorie (13).

Sýkorová uvádí, že „*etika je filozofická disciplína, která se zabývá zkoumáním morálky, hodnot a norem lidského jednání* (52, s. 65).“

V naší odborné literatuře není etika sociální práce příliš popsána. Avšak diskuze nad etickými otázkami je velice podstatná hlavně proto, že pomáhá sociálním pracovníkům orientovat se v situacích, kdy mají udělat rozhodnutí, které spadá do sféry morálních dilemat a problémů (49). Každý sociální pracovník musí respektovat hodnoty etických zásad, protože ty jej připravují na pomáhání lidem se životními problémy (1). Etické zásady podrobněji popisuje *Etický kodex sociálních pracovníků České republiky*.

Pro etiku sociální práce jsou důležité etické principy. Např. Banksová uvádí tyto:

- podpora klienta a respektování jeho práva na sebeurčení,
- podpora klientova welfare (dobrého života),

- rovnost,
- distributivní spravedlnost (vztahuje se k alokaci zdrojů – jedná se o distribuci služeb podle daného pravidla) (43).

Řezníček pak uvádí hodnoty důležité pro etiku sociální práce. Řadí k nim respektování svobodného rozhodování osob, respektování důvěrnosti sdělených informací, profesionální zásady (respekt vůči rozdílům mezi osobami, respektování jejich důstojnosti,...), zodpovědnost vůči jedincům, zaměstnavateli, obci či komunitě a profesi (48).

Závěrem je třeba dodat, že smyslem etiky v sociální práci je umožnit sociálnímu pracovníkovi, aby tyto principy a hodnoty rozlišil a dokázal s nimi náležitě pracovat (10).

2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZA

2.1 CÍL PRÁCE

Cílem práce je zjistit, jakou představu mají studenti sociální práce o budoucí profesi. Například na jakých pracovištích a s jakou cílovou skupinou by chtěli pracovat a zda chtějí vůbec pracovat ve studovaném oboru. Důvodem vytyčení tohoto cíle bylo zmapování současné situace týkající se představ studentů sociální práce o budoucím povolání. V rámci těchto představ mne nejvíce zajímala pracoviště a cílové skupiny, se kterými by studenti chtěli pracovat. V neposlední řadě jsem chtěla zjistit, jak velký je podíl studentů, jež studují obory, ve kterých pracovat nechtějí.

2.2 HYPOTÉZA

H1: Studenti sociální práce chtějí pracovat ve studovaném oboru.

H1₀: Studenti sociální práce nechtějí pracovat ve studovaném oboru.

Operacionalizace hypotézy

Student

Za studenta se považuje posluchač vysoké školy.

Sociální práce

Sociální práce je společenskovední disciplína a oblast praktické činnosti, která má za cíl odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů. Opírá se nejen o rámec společenské solidarity, ale i o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu. Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám získat nebo vrátit způsobilost k sociálnímu uplatnění. Dále napomáhají utvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky. U osob, které se už společensky uplatnit nemohou, napomáhá sociální práce k co nejdůstojnějšímu způsobu života.

3 METODIKA

3.1 METODY A TECHNIKY SBĚRU DAT

S ohledem na cíl mé práce byl pro sběr primárních dat zvolen kvantitativní výzkum. Byla použita metoda dotazování, jež byla realizována technikou dotazníku.

Dotazník byl určen studentům oboru sociální práce ze Zdravotně sociální fakulty a Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Obsahoval celkem 14 otázek (viz Příloha č. 1) s tím, že se dělil na dvě skupiny respondentů podle toho, zda-li po páté otázce „Chcete pracovat v oboru, který studujete?“ odpověděli ano, nebo ne. Pro ty, kteří odpověděli ano, byl dotazník kompletní se všemi následujícími otázkami. Pro ty, kteří odpověděli ne, měl jenom šest otázek. V úvodu byli respondenti seznámeni se základními informacemi o mně a o mé diplomové práci. Dále byli informováni o tom, že dotazníky jsou anonymní a data z nich budou použita pouze v této práci. Nakonec jsem jim poděkovala za spolupráci. Dotazník byl sestaven jenom z uzavřených otázek.

3.2 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU

Základní soubor byl složen ze studentů sociální práce ze Zdravotně sociální fakulty a Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Byli zahrnuti pouze studenti prezenční formy studia. Z obou fakult byly vybrány jak bakalářské (ZSF: Rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory; Sociální práce ve veřejné správě, TF: Sociální a charitativní práce), tak magisterské obory (ZSF: Rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory, TF: Etika v sociální práci).

Informace o počtu studentů mi poskytla studijní oddělení obou fakult. Na ZSF studuje zmíněné obory 307 studentů a na TF 150 studentů. Celkem se tedy jedná o 457 studentů, což je základní soubor čítající do 1000 osob. Z něj se pak musí stanovit

výběrový soubor, který je 40 %. Musela jsem tak získat alespoň 183 respondentů. Dotazníky nakonec vyplnilo 198 lidí.

Před samotným výzkumem jsem ještě provedla předvýzkum, pomocí něhož jsem potřebovala zjistit, zda otázky v dotazníku budou pro respondenty srozumitelné. Předvýzkum byl realizován v únoru 2014.

Dotazník jsem vytvořila pomocí webu vyplnito.cz a odkaz na něj jsem pak poslala na třídní e-maily jednotlivých ročníků s tím, že respondenti byli předem informováni o tom, pro koho konkrétně je dotazník určen. Výzkum probíhal v období od 2. března do 16. března 2014. Tato dvoutýdenní doba byla naprosto dostačující, což potvrdil fakt, že největší nápor ve vyplňování byl první týden výzkumu.

3.3 ZPŮSOB ANALÝZY DAT

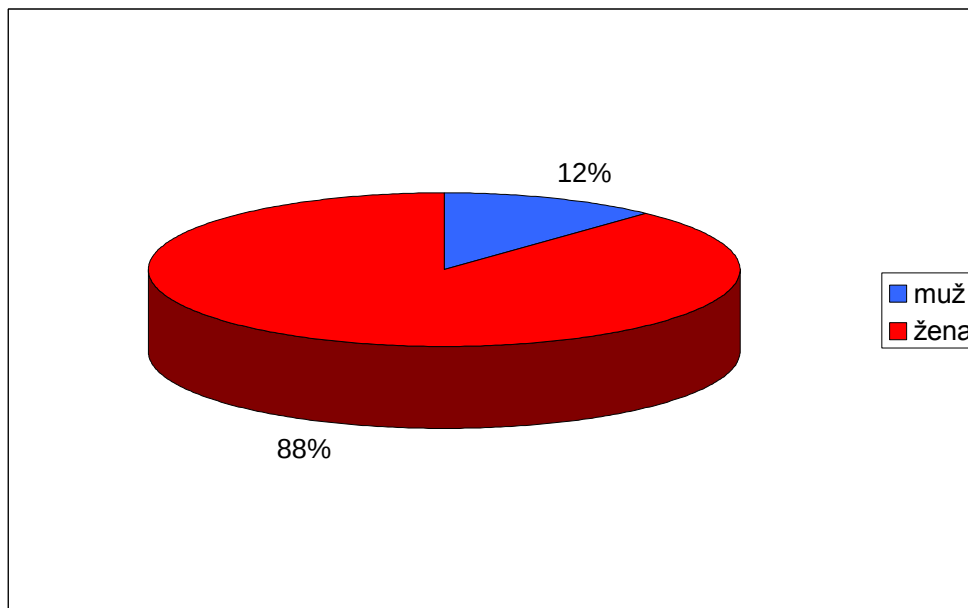
Výsledky výzkumu byly zpracovány v programu Microsoft Office Excel do grafů. Data v nich jsou uvedena v procentech, která jsou zaokrouhlena na celá čísla kvůli lepší přehlednosti.

Hypotéza byla testována v programu SPSS. Bylo použito neparametrické testování, které se využívá při hodnocení ordinálních dat či dat naměřených v poměrovém nebo intervalovém měřítku, kdy nemají normální rozdělení (16). V rámci tohoto testování byl použit McNemarův test, jež je testem symetrie k čtyřpolní tabulce. Díky němu lze řešit případ, kdy máme n náhodně vybraných objektů, u nichž víme přítomnost nebo nepřítomnost sledovaného znaku (47).

4 VÝSLEDKY

4.1 Grafické znázornění výsledků

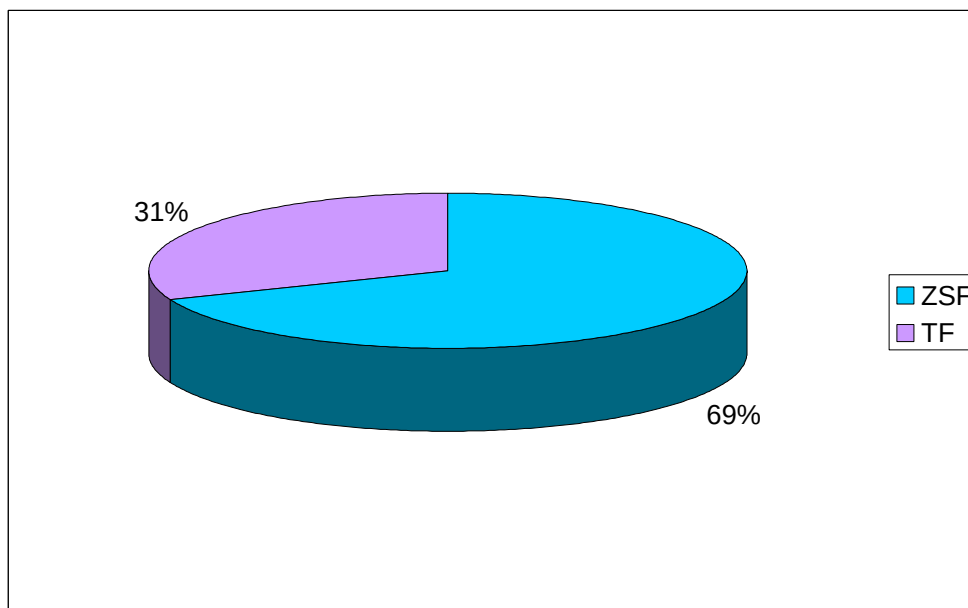
Graf 1: Složení respondentů podle pohlaví

Zdroj: Vlastní výzkum

Ze 100 % (198) respondentů bylo 12 % (24) mužů a 88 % (174) žen.

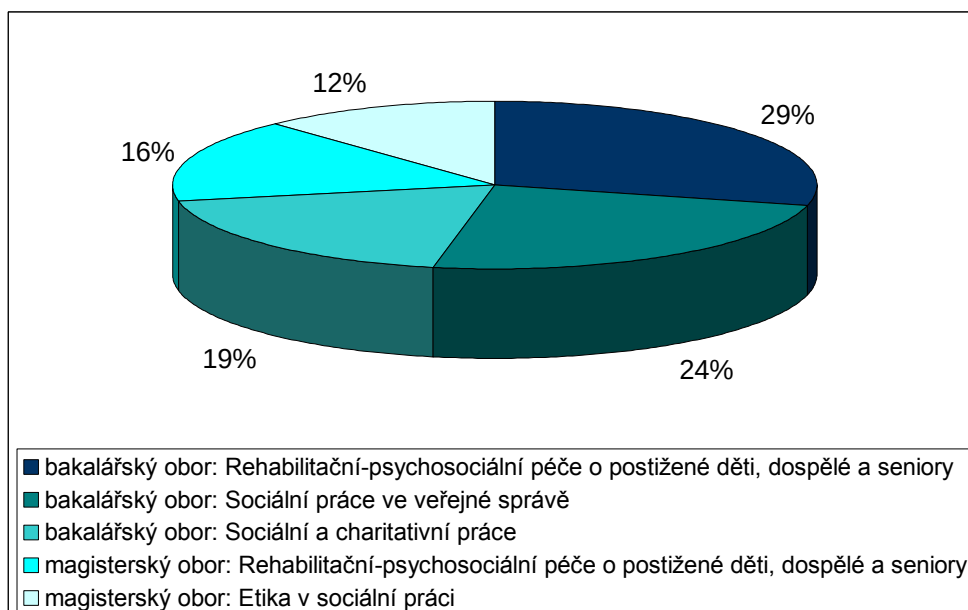
Graf 2: Složení respondentů podle fakulty

Zdroj: Vlastní výzkum

Ze 100 % (198) respondentů studovalo ZSF 69 % (137) respondentů a TF 31 % (61) respondentů.

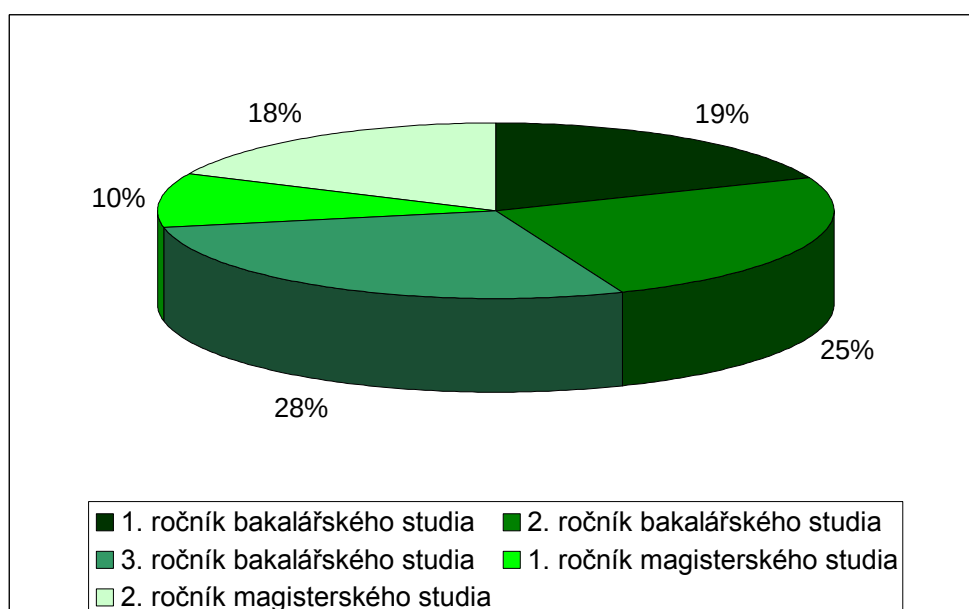
Graf 3: Složení respondentů podle studovaného oboru

Zdroj: Vlastní výzkum

Ze 100 % (198) respondentů studuje 29 % (58) respondentů bakalářský obor Rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory, 24 % (47) uvedlo, že studují bakalářský obor Sociální práce ve veřejné správě, 19 % (37) dotazovaných odpovědělo, že studují bakalářský obor Sociální a charitativní práce, 16 % (32) respondentů studuje magisterský obor Rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory a 12 % (24) dotazovaných uvedlo, že studují magisterský obor Etika v sociální práci.

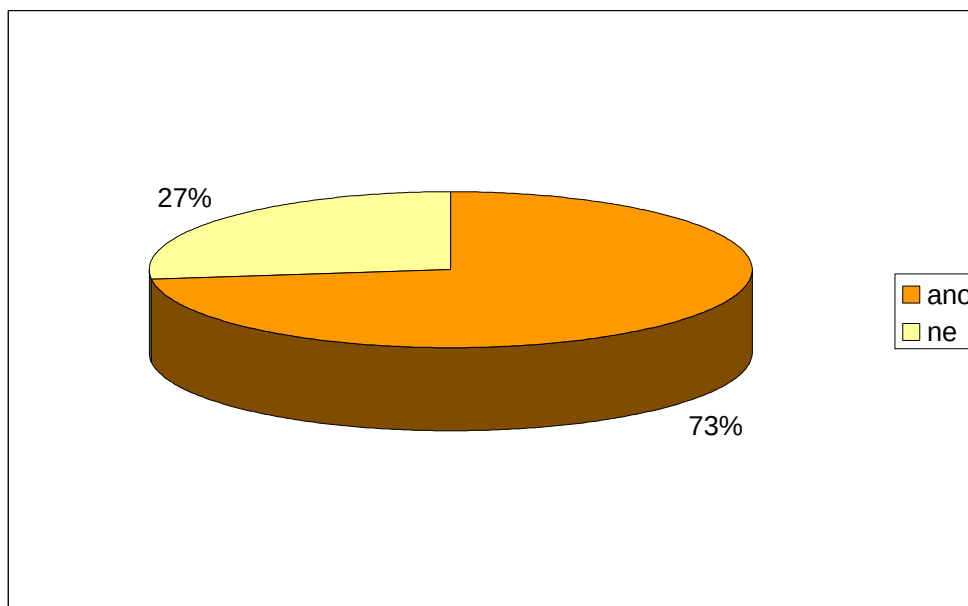
Graf 4: Složení respondentů podle ročníku

Zdroj: Vlastní výzkum

Ze 100 % (198) respondentů bylo 19 % (38) dotazovaných v 1. ročníku bakalářského studia, 25 % (50) bylo ve 2. ročníku bakalářského studia, 28 % (55) studovalo 3. ročník bakalářského studia, 10 % (20) respondentů odpovědělo, že studují 1. ročník magisterského studia a 18 % (35) dotazovaných uvedlo, že jsou studenty 2. ročníku magisterského studia.

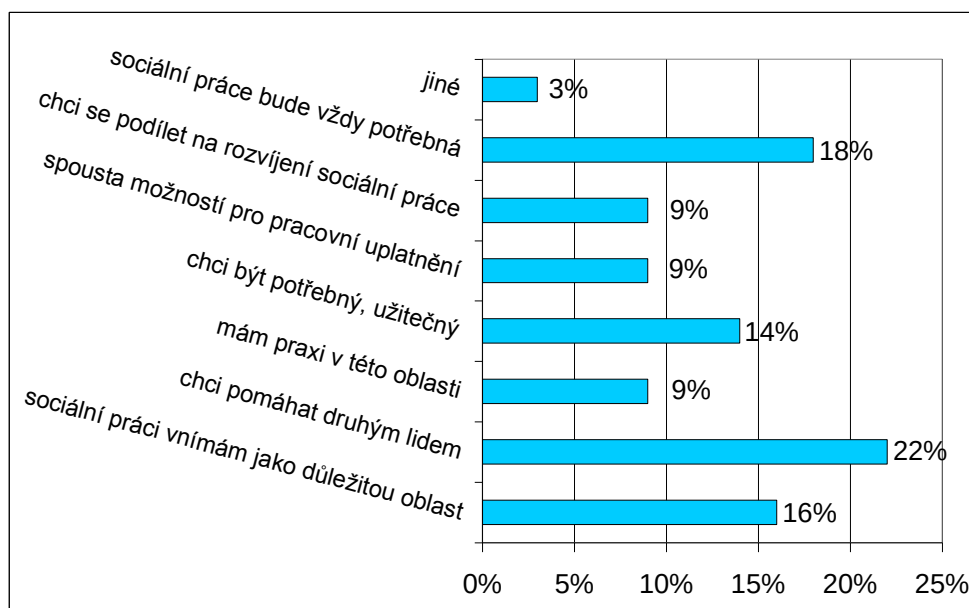
Graf 5: Znázornění, jestli respondenti chtějí pracovat ve studovaném oboru

Zdroj: Vlastní výzkum

Ze 100 % (198) respondentů uvedlo 73 % (145) dotazovaných, že chtějí pracovat v oboru, který studují a 27 % (53) odpovědělo, že ve studovaném oboru pracovat nechtějí.

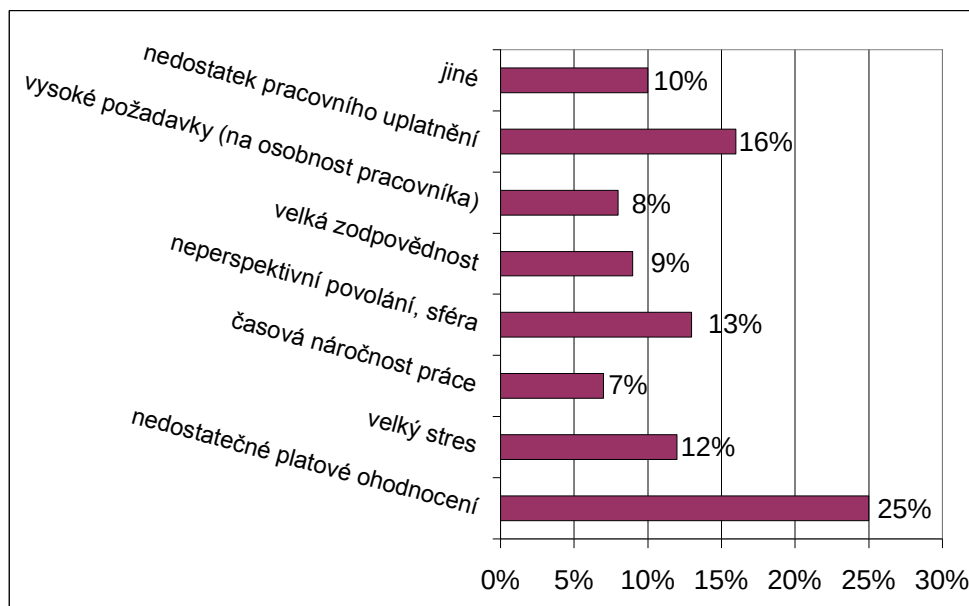
Graf 6: Důvody, proč respondenti chtějí pracovat ve studovaném oboru

Zdroj: Vlastní výzkum

Ze 100 % (473) odpovědí respondentů vnímá 16 % (78) odpovědí dotazovaných sociální práci jako důležitou oblast, 22 % (103) odpovědí bylo to, že chtějí pomáhat druhým lidem, 9 % (41) odpovědí bylo, že mají praxi v této oblasti, 14 % (69) odpovědí bylo, že chtějí být potřební, užiteční, 9 % (42) odpovědí dotazovaných bylo, že v sociální práci je spousta možností pro pracovní uplatnění, 9 % (41) odpovědí bylo to, že se chtějí podílet na rozvíjení sociální práce, 18 % (84) odpovědí bylo, že sociální práce bude vždy potřebná a 3 % (15) odpovědí byly jiné důvody.

Graf 7: Důvody, proč respondenti nechtějí pracovat ve studovaném oboru

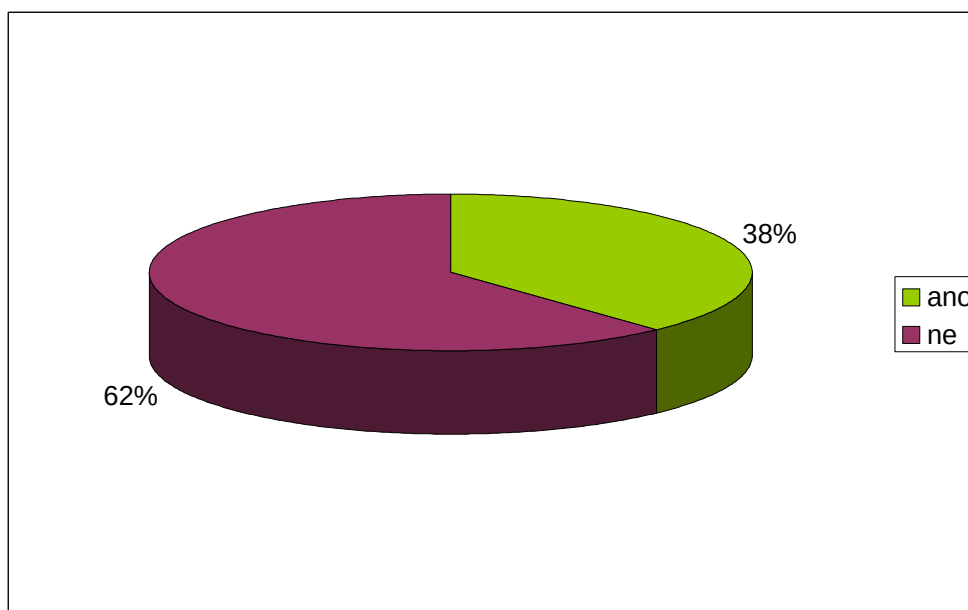

Zdroj: Vlastní výzkum

Ze 100 % (155) odpovědí respondentů bylo 25 % (38) odpovědí dotazovaných, že v sociální práci je nedostatečné platové ohodnocení, 12 % (19) odpovědí bylo velký stres, 7 % (11) odpovědí bylo časová náročnost práce, 13 % (20) odpovědí dotazovaných bylo, že sociální práce je neperspektivní povolání, sféra, 9 % (14) odpovědí bylo velká zodpovědnost, 8 % (12) odpovědí bylo vysoké požadavky (na osobnost pracovníka), 16 % (25) odpovědí bylo nedostatek pracovního uplatnění a 10 % (16) odpovědí byly jiné důvody.

Následující grafy jsou popisovány pouze s těmi respondenti, kteří u páté otázky odpověděli, že chtějí pracovat ve studovaném oboru. Proto výsledky vychází z počtu 145 studentů namísto 198.

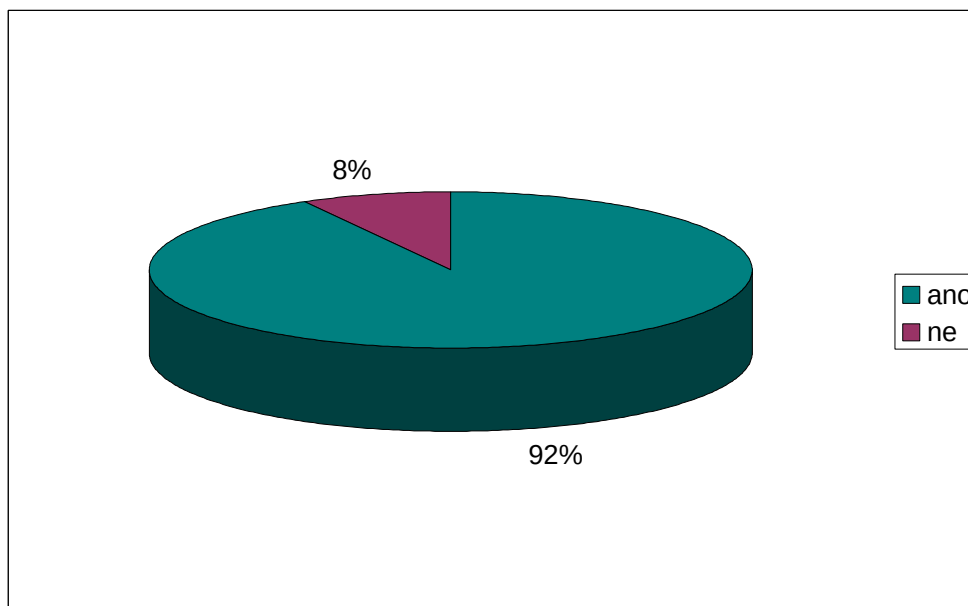
Graf 8: Zkušenost s prací v sociální oblasti (kromě školních praxí)

Zdroj: Vlastní výzkum

Ze 100 % (145) respondentů odpovědělo 38 % (55) dotazovaných, že kromě školní praxe někdy pracovali v sociální oblasti a 62 % (90) uvedlo, že tuto zkušenost nemají.

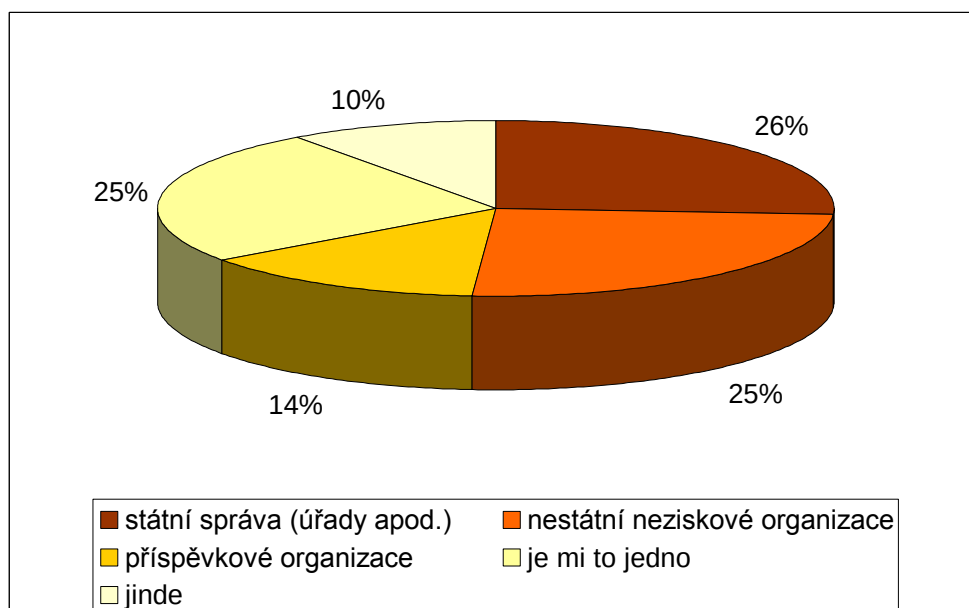
Graf 9: Znázornění, zda-li respondenti chtějí pracovat jako sociální pracovníci

Zdroj: Vlastní výzkum

Ze 100 % (145) respondentů uvedlo 92 % (134) dotazovaných, že chtějí pracovat jako sociální pracovníci a 8 % (11) odpovědělo, že jako sociální pracovníci pracovat nechtějí.

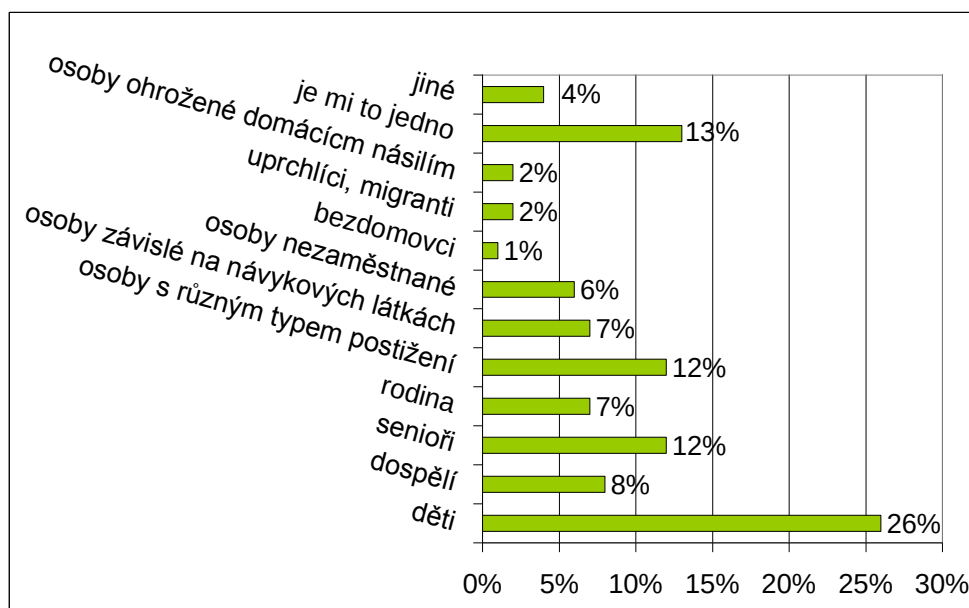
Graf 10: Místa, kde by respondenti chtěli pracovat

Zdroj: Vlastní výzkum

Ze 100 % (145) respondentů odpovědělo 26 % (37) dotazovaných, že by chtěli pracovat ve státní správě, 25 % (36) by chtělo pracovat v nestátních neziskových organizacích, 14 % (21) odpovídajících by chtělo pracovat v příspěvkových organizacích, 25 % (36) respondentů je jedno, kde budou pracovat a 10 % (15) odpovědělo, že chtějí pracovat jinde.

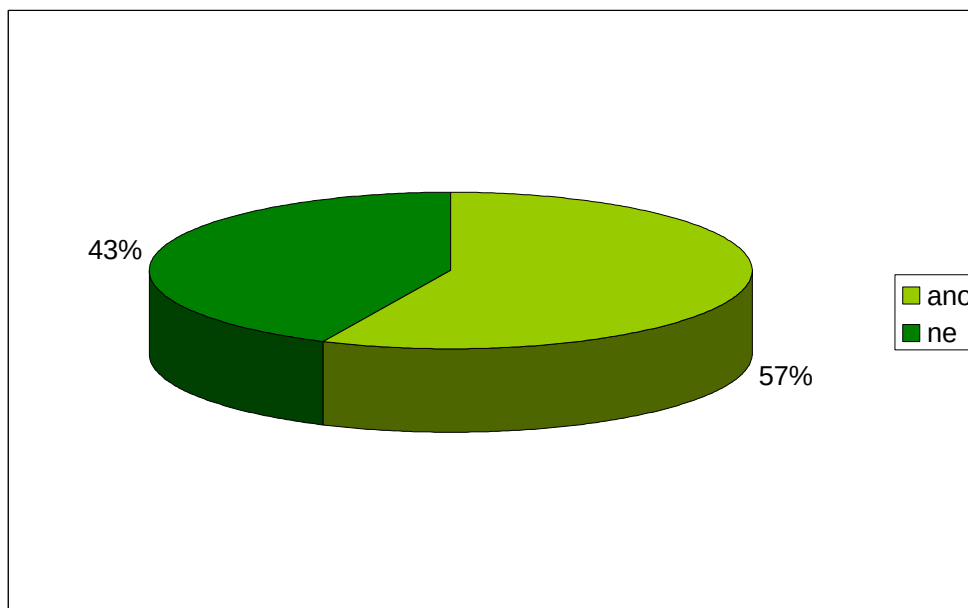
Graf 11: Cílové skupiny, se kterými by respondenti chtěli pracovat

Zdroj: Vlastní výzkum

Ze 100 % (145) respondentů uvedlo 26 % (38) dotazovaných, že by chtěli pracovat s dětmi, 8 % (12) by chtělo pracovat s dospělými, 12 % (18) by chtělo pracovat se seniory, 7 % (10) odpovídajících by chtělo pracovat s rodinou, 12 % (17) by chtělo pracovat s osobami s různým typem postižení, 7 % (10) uvedlo, že by chtěli pracovat s osobami závislými na návykových látkách, 6 % (8) by chtělo pracovat s nezaměstnanými osobami, 1 % (2) odpovídajících by chtělo pracovat s bezdomovci, 2 % (3) by chtěla pracovat s uprchlíky, migranty, 2 % (3) respondentů uvedla, že chtějí pracovat s osobami ohroženými domácím násilím, 13 % (19) uvedlo, že je jim jedno, s jakou cílovou skupinou budou pracovat a 4 % (5) odpověděla, že chtějí pracovat s jinou cílovou skupinou.

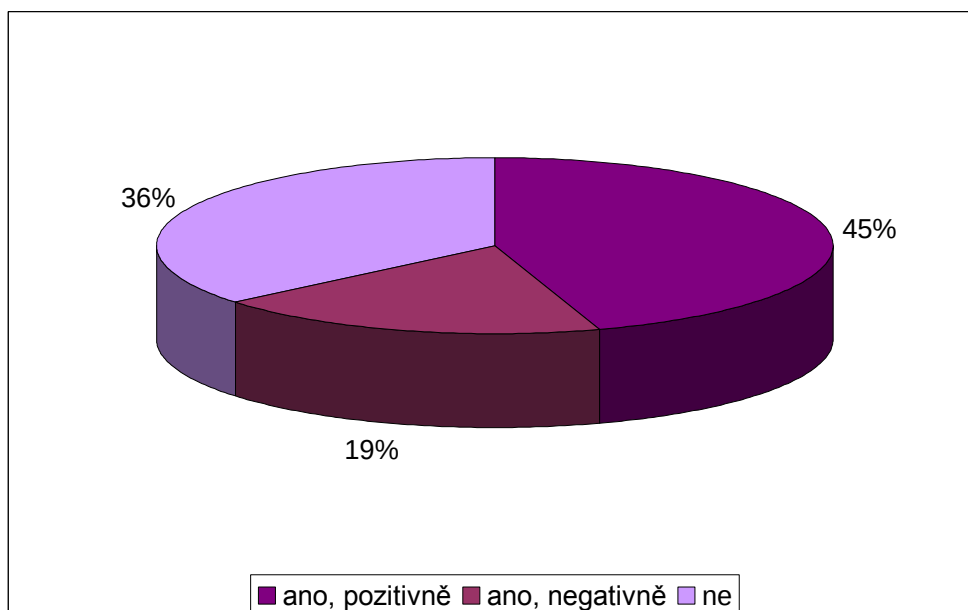
Graf 12: Hledání práce při studiu

Zdroj: Vlastní výzkum

Ze 100 % (145) respondentů uvedlo 57 % (82) dotazovaných, že při studiu si hledají práci a 43 % (63) dotazovaných odpovědělo, že během studia si práci nehledají.

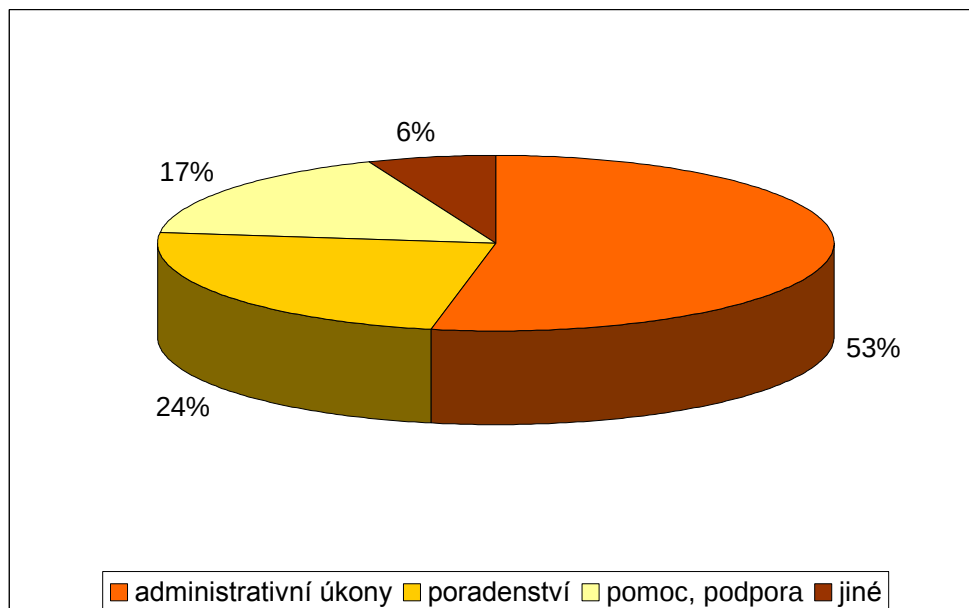
Graf 13: Znázornění, zda-li se v průběhu studia změnil pohled na sociální práci

Zdroj: Vlastní výzkum

Ze 100 % (145) respondentů odpovědělo 45 % (65) dotazovaných, že jejich pohled na sociální práci se změnil pozitivně, 19 % (28) odpovědělo, že u nich se pohled na sociální práci změnil negativně a 36 % (52) dotazovaných uvedlo, že jejich pohled na sociální práci se nezměnil.

Graf 14: Hlavní činnost sociálního pracovníka

Zdroj: Vlastní výzkum

Ze 100 % (145) respondentů uvedlo 53 % (77) dotazovaných, že hlavní činností sociálního pracovníka jsou administrativní úkony, 24 % (34) uvedlo poradenství, 17 % (25) uvedlo, že hlavní činností sociálního pracovníka je pomoc, podpora a 6 % (9) odpovědělo, že hlavní činností sociálního pracovníka je něco jiného.

4.2 Ověření stanovené hypotézy

Byla stanovena hypotéza: „*Studenti sociální práce chtějí pracovat ve studovaném oboru.*“ Hypotéza byla statisticky testována pomocí neparametrického testování v programu SPSS. Byl použit McNemarův test, který se prováděl z kontingenční tabulky (viz Tabulka 1) a který prokázal, že hodnoty chce pracovat ve studovaném oboru a nechce pracovat ve studovaném oboru se od sebe signifikantně neliší a jsou stejně pravděpodobné. Na základě testu byl zjištěn dostatečný rozdíl mezi výslednou signifikancí na hladině významnosti 0,5 (viz Tabulka 2), a proto byla zamítnuta nulová hypotéza „*Studenti sociální práce nechtějí pracovat ve studovaném oboru*“ a potvrzena stanovená hypotéza.

Tabulka 1: Kontingenční tabulka s hodnotami chce a nechce pracovat ve studovaném oboru

	absolutní četnost	relativní četnost
ano, chce	145	73%
ne, nechce	53	27%
celkem	198	100%

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 2: Otestování hypotézy McNemarovým testem

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distributions of different values across Chce pracovat ve studovaném oboru and Ochce pracovat ve studovaném oboru are equally likely.	Related-Samples McNemar Test	,000	Reject the null hypothesis.
Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.				

Zdroj: Vlastní výzkum

5 DISKUZE

Je zcela jasné, že pro většinu studentů jsou témata související s jejich budoucí profesí velmi důležitá. Co se týče sociální práce, tak každý z nás má jiné představy o tom, v jakém zařízení a s jakou cílovou skupinou chce pracovat. Právě tyto představy se staly základním podnětem pro stanovení cíle mé diplomové práce, jímž bylo zjistit, jakou představu mají studenti sociální práce o budoucí profesi. Například na jakých pracovištích a s jakou cílovou skupinou by chtěli pracovat a zda chtějí vůbec pracovat ve studovaném oboru.

Právě otázka, zda-li studenti chtějí ve studovaném oboru pracovat, byla hlavní a stěžejní otázkou celého výzkumu. Kladně na ni odpovědělo více než polovina respondentů, tedy 73 %. Zbytek odpověděl, že ve studovaném oboru pracovat nechtějí (viz Graf 5, s. 47). Rozdíl mezi těmito odpověďmi je zde velký, což mě ale nepřekvapilo, protože jsem předpokládala, že většina studentů bude chtít pracovat v oboru.

Další zkoumanou oblastí bylo zjistit důvody, proč jedinci chtějí a proč nechtějí ve studovaném oboru pracovat. Pokud se jedná o to, proč pracovat ve studovaném oboru, tak u této otázky bylo respondentovi nabídnuto několik možností. Zde bylo také zaznamenáno velké množství odpovědí. Nejvíce, tedy 22 %, bylo u možnosti, že chtějí pomáhat druhým lidem (viz Graf 6, s. 48). Géringová označuje pomáhání u lidí termínem altruismus. Dodává, že podstatou pomáhajícího chování mezi osobami je jakýsi „kulturní“ princip, jež významně přetvořil biologické základy jedince. Dále upozorňuje na to, že pro altruistické chování jedince je důležitá jeho schopnost empatie (11). Kopřiva v souvislosti s pomáháním u lidí dodává, že pomáhající profese mají určité nároky. Velice důležitou roli představuje lidský vztah mezi pomáhajícím odborníkem a jeho klientem (např. člověk chce důvěřovat sociální pracovníci). Z toho tedy vyplývá, že hlavním prostředkem odborníka je jeho osobnost (21). Při pomáhání lidem upozorňuje Úlehla na to, že vše, co pracovník během svého povolání vykoná, patří do jedné či do druhé skupiny: buď osobě pomáhá nebo ji kontroluje (56). V 18 % odpovědí studenti vybrali možnost, že sociální práce bude vždy potřebná a 16 %

odpovědí bylo, že sociální práce je respondenty vnímána jako důležitá oblast, což dokazuje i Matoušek. Ten uvádí, že utváření sociální práce jako oboru je nekončící děj, který souvisí s transformací společnosti, v níž vznikají nové problémy nebo mění svůj význam. Tyto problémy se musí evidovat, analyzovat a nalézat nové způsoby jejich řešení (37). Odpověď respondentů, že v sociální práci chtějí být potřební, užiteční, měla také velké zastoupení, konkrétně se jednalo o 14 % odpovědí. Menší zastoupení a to v 9 % odpovědí měla možnost, že jedinci mají praxi v sociální oblasti. Liliane Cocozza konstatuje, že je nutné vyzdvihovat důležitost praxe v odborné přípravě sociálních pracovníků. Praxe není jenom výhradně o doplňování znalostí, stává se metodou výuky a konsolidací učení, něčím, co si nárokuje přiměřenou pedagogiku. Kromě toho, že praxe zvětšuje teoretickou přípravu a metodologii, jež se student učí ve škole, ukazuje mu i realitu profese a dovoluje mu experimentovat. Proto je to aktivní metoda výuky, jež na studenta klade potřebu pozorování, jednání a reflexe. Dále dodává, že pokud jde o školní praxi, tak jednotlivé školy dávají praxi různý význam (15). To potvrzuje i Maroon, který uvádí, že v českém prostředí je spojitost mezi zařízeními, kde studenti vykonávají praxi, a jejich školou hodně volná. V podstatě záleží na vstřícnosti každého pracoviště a jeho zaměstnanců se studentům věnovat (28). Na druhé straně se ale objevuje velká náklonnost vyzdvihovat úlohu etiky a ochrany lidských práv v sociální práci, a tedy i rozšiřovat hledisko otázek uskutečňování etických zásad v praxi. Je nezbytné, aby svět práce více vymezil obsah výuky a aby přechod od vzdělávání k zaměstnání byl snadnější (15). Na to poukazuje i Gregorová, která uvádí, že současná praxe a hlavně zaměstnavatelé předpokládají, že absolventi budou schopni zcela se začlenit do pracovního procesu a odborně plnit úkoly, které je čekají. Předpokladem k tomu není pouze nějaké množství znalostí, ale i schopnost využít v praxi tyto znalosti, získané hlavně praktickými zkušenostmi. A právě zde vzniká absolventům vstupujících na trh práce velká nevýhoda – chybí jim odborná praxe (12). Podle Kahánkové je odborné praktické vzdělávání, jehož součástí je odborná praxe, jednou z hlavních složek profesní přípravy a zárukou nastávajícího uplatnění. V sociální práci se jedná o podstatný prvek vzdělávání (20). 9 % odpovědí bylo, že respondenti se chtějí podílet na rozvíjení sociální práce. Stejný počet odpovědí měla varianta, že v této oblasti je

spousta možností pro pracovní uplatnění, což dokazuje množství sociálních služeb a dalších oblastí, kde mohou absolventi najít zaměstnání. Podle statistických ukazatelů Českého statistického úřadu je zdravotní a sociální péče jednou z oblastí, ve které je vysoká zaměstnanost (50). Fakt, že sociální péče patří mezi oblasti s vysokou zaměstnaností potvrdil i to, že v roce 2012 bylo v České republice přes 3 000 sociálních služeb (podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách) (38, 39).

Pokud se jedná o to, proč osoby nechtějí ve studovaném oboru pracovat, tak i u této otázky bylo respondentovi nabídnuto několik možností. Největším důvodem, dalo by se říci nevýhodou této profese, je nedostatečné platové ohodnocení. To respondenti volili ve 25 % odpovědí (viz Graf 7, s. 49). Tuto odpověď jsem očekávala, protože je všeobecně známo, že v pomáhajících profesích obecně nejsou platy takové, jako v jiných sférách a zásadně se liší. S tím by ale měl počítat každý člověk, který se rozhodne vykonávat takovéto povolání. Labajová potvrzuje, že konkrétně profese sociálního pracovníka umí jedince dosti zaujmout, patří mezi ty, co nekladou tak velký důraz na finanční honorář, na druhé straně ale obohacují člověka ve smyslu seberealizace, která může směřovat k vysoké angažovanosti a s ní související schopnosti zvládat velké vypětí (25). Na problém platů v sociální sféře reaguje i Chválová, která mimo jiné uvádí, že velká část průměrných platů v dílčích kategoriích ani nedosahuje průměrů, jež jsou běžně k dispozici na stránkách Českého statistického úřadu (17). Druhým důvodem, na který respondenti nejvíce odpovídali, byl ten, že v sociální práci je nedostatek pracovního uplatnění. Tato možnost se vyskytla v 16 % odpovědí. Jak už jsem se zmínila výše, tak v sociální práci je hodně možností pro uplatnění, protože sektor služeb představuje v České republice velký podíl na zaměstnanosti. Avšak na straně druhé je i zde problém s nezaměstnaností. Na trhu práce je totiž nesoulad mezi nabídkou a poptávkou po pracovní síle, což dokazuje skutečnost, že během počátečních měsíců loňského roku bylo zaznamenáno rekordní množství uchazečů o zaměstnání (58). Mezi další důvod, proč respondenti nechtějí pracovat ve studovaném oboru, patří to, že sociální práce je neperspektivní povolání, sféra. Tato možnost byla zvolena ve 13 % odpovědí. Na základě výzkumu Válkové a Zity, který se zabýval veřejným míněním o sociální práci bylo zjištěno, že lidé vnímají sociální práci jako středně

náročnou a obtížnou profesi (57). Zita však dodává, že nikde na světě není „popularita“ sociálních pracovníků velká. I přesto však sociální pracovníci zákonitě očekávají od společnosti jakési pochopení pro svoji práci. Zita dále upozorňuje, že zásadní vliv na vzniku společenského stereotypu sociálních pracovníků mají sdělovací prostředky. Styl, jakým sociální práci ukazují masmédia, má na tuto oblast vysoký vliv, protože stanovuje její podobu v očích společnosti. Zpětně pak média dovedou na sociální práci působit velice silně a směřovat ji tak, aby lépe naplňovala představy společnosti (60). Větší zastoupení měl i důvod, že v sociální práci nechtějí respondenti pracovat kvůli velkému stresu. Jednalo se o 12 % odpovědí. Labajová popisuje stres jako poměr mezi člověkem a prostředím, jež oslabuje bio-psycho-sociální klid člověka (25). Kopřiva uvádí, že mimo to, že pomáhající profese dovedou energii dávat, tak mnohem více se stává, že ji berou. Zaměstnanci jsou totiž přetíženi počtem osob, o které se mají postarat, chybí jim vhodné podmínky pro svou práci, vyčerpává je soucit, nemají dostatečný výcvik pro kontakt s klienty, tudíž se jim práce příliš nedaří. To vše může po delší době vést k syndromu vyhoření. Ten nastává, pokud je naše energetická rovnováha dlouhodobě negativní, nemáme žádnou radost v životě a nejsme dobře srozuměni s naším tělem (21). V porovnání s dalšími pomáhajícími profesemi se u sociálních pracovníků mnohdy objevují pocity zoufalství, zátěže a vyhoření a zvláště u nich se předpokládá riziko zvýšeného výskytu tohoto syndromu. Zejména v sociální sféře pomáhajících profesí má syndrom vyhoření hodně sociálních a ekonomických důsledků. Opakovaná onemocnění s sebou nesou pracovní výpadky a spousta lidí se s tímto syndromem sociální práce posléze zcela vzdá, či předčasně odejde do důchodu (29). Nakonec i Labajová dodává, že povolání sociálního pracovníka je obtížné nejenom kvůli rozsáhlému množství pracovních povinností, ale i kvůli nutnosti umět zvládat rozsáhlé kvantum nelehkých situací, se kterými je v každodenním styku. Úspěšnost sociální práce spočívá mimo jiné ve zdařilém zvládnání náročných momentů a stresu, který z nich vyplývá (25). Důležité zastoupení měly i poslední tři odpovědi. Studenti zvolili v 9 % odpovědi možnost, že sociální práce rovná se velká zodpovědnost, pak v 8 % odpovědi to byly vysoké požadavky na osobnost pracovníka a konečně v 7 % odpovědi to byla časová náročnost práce. Je naprosto jasné, že práce sociálního

pracovníka je dost těžká. Jak uvádí Macková, sociální pracovník by měl mít na mysli, že není pouhým nositelem jemu dané moci, ale že jeho povolání je rovněž určitou nálepkou, jež vyvolává ve společnosti jakási očekávání a na něho samotného klade zvláštní nároky (26). Štrbová se Selickou dodávají, že v dnešní době patří povolání sociálního pracovníka spolu se sociálním pedagogem mezi prvořadá pomáhající povolání, jež lidem nejenom pomáhají, ale také radí a orientují je v náročných životních momentech (53).

Neméně důležitou otázkou bylo zjistit, jestli mají respondenti nějakou praxi v sociální oblasti. Zde mne však nezajímala školní praxe, ale opravdové pracovní zkušenosti. Většina respondentů, tedy 62 %, odpověděla, že zkušenost s prací v sociální oblasti kromě praxí v rámci školy, nemají (viz Graf 8, s. 50). Zbytek dotazovaných, což bylo 38 %, uvedlo, že tuto zkušenost mají. Jak uvádí Zita, praxe je významnou součástí kvalifikace sociálního pracovníka. Proto je důležité, aby si studenti sami sháněli nějaké činnosti související se sociální prací, aby jim obětovali nějaký podíl z jejich volného času (60). Když jsem se ale respondentů ptala, zda-li si hledají při studiu práci, tak z výsledků vyplynulo, že 57 % dotazovaných si při studiu práci hledá, ale 43 % odpovědělo, že zatímco studují, tak si práci nehledají (viz Graf 12, s. 54). Tento výsledek mě dost překvapil, protože jsem očekávala mnohem větší rozdíl v tom, že většina studujících, obzvláště končících ročníků, si nějakou práci shání. Některé aktivity související se studiem a prací v oboru se určitě dají skloubit a samozřejmě to má své výhody. Nejenom, že se jedná o zmiňované zkušenosti, ale další plus je v tom, že si tím dobývají cestu k získání zaměstnání v nějaké oblasti sociální práce. Takto nabyté „osvědčení“ bývá velmi úspěšné. Potíž je ale ta, že placených pracovních povinností v oboru je minimum, zbývají tudíž dobrovolnické činnosti (60). Matoušek vidí v dobrovolnických činnostech velké plus. Dobrovolníci totiž dokáží v sociálních službách vykonat spoustu důležité práce, hlavně díky bezprostřednímu kontaktu s uživatelem. Obvykle se dobrovolníkem mohou stát a ve velké míře mj. stávají studenti, hlavně ti, co se připravují na pomáhající povolání a pro které dobrovolnická činnost znamená možnost prvně samostatně pracovat s vlastním případem (33).

Také jsem zkoumala, zda-li studenti chtějí v budoucnu pracovat jako sociální pracovníci. Drtivá většina respondentů, což je 92 %, chce pracovat jako sociální pracovník (viz Graf 9, s. 51). Pouhých 8 % respondentů uvedlo, že jako sociální pracovníci pracovat nechtějí. Důvody, proč studenti chtějí a nechtějí pracovat v sociální práci, jsem popsala výše a zcela jistě by se daly vztáhnout i na konkrétní profesi, jakou je sociální pracovník. Sociální práce nespadá do silných a vlivných povolání. Jak je uvedeno výše, spadá mezi ty profese, které spojuje tzv. společenský stereotyp povolání, jež určuje jeho prestiž (60). Podle průzkumu, který provedlo v roce 2013 Centrum pro výzkum veřejného mínění, patří dlouhodobě mezi nejprestižnější povolání lékař. Hned po něm vědec, zdravotní sestra a učitel na vysoké škole (51). Ani sdělovací prostředky neukazují profesi sociálního pracovníka příliš významně a když už, tak sociální pracovník v nich figuruje ve dvou rolích. Buď jako účastník případů, o kterých média mluví, zde bývá podoba tohoto povolání docela kladná či neutrální, mnohdy ale i záporná, nebo figuruje sociální pracovník v roli odborníka, jež mluví o konkrétním problému. Zde má status autority, jež mu dodává a zvětšuje společenskou prestiž. Největší potíž je ale ta, že takto prezentovaný odborník nebývá příliš často profesně pojmenován jako sociální pracovník, ale v mnohem větší míře je označován jako kontaktní pracovník, streetworker, koordinátor atd. Těžko v našem denním tisku pátráme po příspěvcích, kde by významná osobnost sociální práce publikovala své názory (60).

Květenská konstatuje, že sféra sociální práce nabízí svým zastáncům velice široké pole uplatnění (23). Při zjišťování toho, kde by chtěli respondenti v budoucnu pracovat, uvedlo 26 % odpovídajících, že by chtěli být zaměstnání ve státní správě, na různých úřadech (viz Graf 10, s. 52). Jak uvádí Tomeš, sociální pracovníci mohou být zaměstnanci veřejnoprávních institucí na úrovni střední (celostátní) či místní samosprávy a nebo soukromoprávních institucí jak ziskových, tak neziskových (54). Dále 25 % studentů by chtělo pracovat v nestátních neziskových organizacích a stejný počet studentů uvedl, že je jim jedno, kde budou pracovat. Květenská uvádí, že nevládní neziskové organizace jsou další oblastí, kde nachází sociální pracovníci uplatnění. Legislativní zakotvení nevládních neziskových organizací, a tedy i další možnosti

uplatnění sociálních pracovníků jsou ve formách občanských sdružení, obecně prospěšných společností, nadací a nadačních fondů a církevních zařízení. Ještě upozorňuje, že sféra nevládních neziskových organizací je stále ještě otevřenou oblastí, jež poskytuje možnost vytvářet nová pracovní místa, což je úkolem pro novou generaci vysokoškolsky vzdělaných sociálních pracovníků (23). Další variantou byla práce v příspěvkových organizacích, kterou zvolilo 14 % respondentů. Typickým příkladem příspěvkových organizací jsou domovy pro seniory.

Neméně podstatné bylo prozkoumat, s jakou cílovou skupinou by respondenti chtěli pracovat. Nejvíce, tedy 26 % studentů, by chtělo pracovat s dětmi (viz Graf 11, s. 53). Ty zde budu brát jako součást práce s rodinou. S ní by chtělo pracovat 7 % respondentů. S rodinou se v sociální práci můžeme setkat velmi často, protože tvoří rozsáhlou klientelu sociální práce. To potvrzuje i Smutková, která dodává, že rodina je příjemcem spousty různých sociálních služeb a ze strany docela velké škály pomáhajících organizací je podporována v dosti směrech. Sociální práce s rodinou má řadu možných intervencí, od preventivních činností, přes případovou sociální práci s konkrétní rodinou (49). Do sociální práce s rodinou často vstupuje Orgán sociálně-právní ochrany dětí, kde děti jsou v centru zájmu. Avšak i do jejich práce zasahují již několikrát zmiňovaná média. Zvonařová v určitých situacích pocítuje tlak sdělovacích prostředků velice záporně, protože v jejich verzi není problém sdělen se všemi informacemi. Obvykle jsou souvislosti případu sděleny ne úplně konkrétně, či jsou vytrženy z kontextu. Kvůli tomu dochází ke zkreslenému mínění společnosti na práci sociálních pracovníků a špatnému názoru na toto povolání (2). 12 % studentů uvedlo, že by chtěli pracovat se seniory. Janečková uvádí, že potřeba sociální práce se starými osobami vzniká až v mimořádných případech vyvolaných sociálními nebo zdravotními činiteli. Sociální práce se musí zaměřovat hlavně na ohrožené staré osoby, tedy osaměle žijící, velmi staré (nad 80 let), propuštěné z nemocnice, dlouhodobě nemocné, léčené v domácím prostředí, křehké a zmatené, trpící demencí nebo depresí, přijaté do zařízení a bydlící v nich, bydlící v chudých lokalitách, či ve studených a jinak nevyhovujících bytech, sociálně a geograficky izolované, vystavené špatnému jednání a chování, ponižování a segregaci. Sociální práce se proto zaměřuje na sféru péče o ty seniory, u kterých je

zdravotní stav spojen se snížením funkčních schopností a soběstačnosti (32). Příhodová se Sýkorovou konstatují, že při sociální práci se seniory hraje důležitou roli rodina, což potvrzují i sociální pracovníci, kteří co by první a nejdůležitější zdroj pomoci seniorům uvádí právě rodinu (46). S osobami s různým typem postižení by chtělo pracovat 12 % studentů. Obzvláště osobám se zdravotním a mentálním postižením je nutno věnovat zvýšenou pozornost. Krhutová upozorňuje, že ve spojitosti s demografickým vývojem stárnutí obyvatelstva, jež většinou souvisí i se změnou zdravotního stavu, se v sociální práci zvětšuje nutnost informovanosti o tématech zdravotního postižení spolu se schopností rozeznávat mezi obecnými tématy zdraví a nemoci a speciálními tématy zdravotního postižení. Dále konstatuje, že osoby se zdravotním postižením co by celek, jsou přirozenými uživateli sociálních a zdravotních služeb (22). Koláčková s Kodymovou dodávají, že osoby s postižením jsou v první řadě lidé. Dobrá praxe proto vychází z aspektu, že člověk je jedinečné stvoření a až potom sleduje stupeň nebo druh jeho zdravotního znevýhodnění (32). U mentálního postižení je důležité, aby osoby s tímto postižením mohly využívat obvyklé zdroje, tedy organizace, jejíž služby využívá společnost. Tím se rozumí, aby žily v místním společenství způsobem, jež co možná nejvíce splývá se životem ostatních osob bez postižení. Na to navazuje představa o co možná nejvyšší samostatnosti uživatelů. Podpora pracovníků sociálních a dalších služeb by měla být dáвана pouze v případech, které klient sám není schopen vyřešit. Avšak tam, kde si dokáže pomoci, by měl mít dostatek místa pro své řešení (32). Mezi další skupinu, se kterou by chtěli studenti pracovat, jsou dospělí. Tu zvolilo 8 % studentů. Z výzkumu, který prováděli Urban s Kajanovou vyšlo najevo, že u studentů převažuje model sociální práce orientovaný zcela na práci s uživatelem, kde chybí pojetí sociální práce v poměru k širší společnosti a současně je převládajícím pojetím metoda sociální práce s jednotlivcem (55). Dále 7 % studentů by chtělo pracovat s osobami závislými na návykových látkách. Müllerová, Matoušek a Vondráčková konstatují, že při sociální práci s uživateli drog je univerzálním přístupem, jež se dá využít v každé fázi práce s takovýmto typem klientely, motivační rozhovor. Další vhodnou formou je terénní sociální práce s těmito lidmi (32). Při ní je podstatné vycházet z programu harm reduction, tedy stabilizovat zdravotní a sociální stránku závislých osob (3). Poslední

cílovou skupinou, u které jsem zaznamenala rozdíl v menší volbě této možnosti, byla práce s nezaměstnanými osobami, s nimiž by chtělo pracovat pouze 6 % studentů. Jak uvádí Kodymová s Koláčkovou, obecným cílem sociální práce s nezaměstnanými je zmenšení hrozby jejich sociálního vyloučení, ke kterému dochází v oblasti ekonomické, sociální i psychologické (32). Velkým problémem, který s tímto souvisí je ale nezaměstnanost samotných absolventů. Jak uvádí Jedlička, v návaznosti na jistý nárůst míry nezaměstnanosti v České republice se čím dál častěji diskutuje o nezaměstnanosti absolventů. Ti totiž mají na pracovním trhu zvláštní roli. Jednak jim chybí pracovní návyky a zkušenosti, a proto z tohoto pohledu nemohou potencionálním zaměstnavatelům co nabídnout. Oproti tomu jsou ale nejpodstatnějším zdrojem nových pracovních sil (19).

Podle respondentů jsou hlavní činnosti sociálního pracovníka administrativní úkony. Tuto možnost zvolila více jak polovina studentů, tedy 53 % (viz Graf 14, s. 55). Toto mě hodně překvapilo, protože jsem spíše očekávala, že studenti budou jako hlavní činnost sociálního pracovníka více volit poradenství nebo pomoc a podporu. Na druhé straně je to ale pochopitelné, protože sociální pracovník si musí vést záznamy o svých klientech, musí se orientovat ve formulářích, spravuje různé sociální agendy, provádí analytickou, metodickou a koncepční činnost. Činnosti, které vykonává sociální pracovník přesně popisuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Dále odpovědělo 24 % dotazovaných, že hlavní činností sociálního pracovníka je poradenství. Hartl dodává, že poradenství v současnosti poskytují všechny pomáhající profese, bere se totiž jako všestranná činnost, na které participuje spousta lidí a institucí. V sociální práci jsou dva druhy poradenství – základní a odborné (34). Pomoc a podporu jako hlavní činnost sociálního pracovníka uvedlo 17 % respondentů. Květenská upozorňuje, že k pomoci patří moc a kontrola. Všechny tři se navzájem ovlivňují a různě protínají. Tyto způsoby práce jsou potřebné a říkají nám, co s člověkem děláme a co smíme dělat (24).

Z výše popsaných výsledků je patrné, že studenti sociální práce mají různé představy o tom, jaké povolání by chtěli v budoucnu vykonávat. Bylo zjištěno, že skoro třetina studentů studuje obory, ve kterých ale pracovat nechtějí (viz Graf 5, s. 47). Práce

v sociální sféře je náročná, a tak jako jiné oblasti má své klady a zápory, které je třeba si uvědomit. Nicméně dobrou zprávou je, že naprostá většina studentů by chtěla pracovat jako sociální pracovníci (viz Graf 9, s. 51), a to především ve státní správě a v nestátních neziskových organizacích (viz Graf 10, s. 52). Hlavní cílovou skupinou této práce by byly děti, poté senioři a osoby s postižením (viz Graf 11, s. 53). Další podstatné rozdíly byly popsány v konkrétních kategoriích, které se týkaly především důvodů „proč chtějí a nechtějí ve studovaném oboru pracovat“, praxe v sociální oblasti (mimo školní praxe), hledání práce při studiu a hlavních činností sociálního pracovníka.

Byla stanovena hypotéza: **„Studenti sociální práce chtějí pracovat ve studovaném oboru.“** Hypotéza byla statisticky testována pomocí neparametrického testování v programu SPSS. Byl použit McNemarův test, který prokázal, že hodnoty „chce pracovat ve studovaném oboru“ a „nechce pracovat ve studovaném oboru“ se od sebe signifikantně neliší a jsou stejně pravděpodobné (viz Tabulka 2, s. 56). Na základě testu byl zjištěn dostatečný rozdíl mezi výslednou signifikancí na hladině významnosti 0,5, a proto byla zamítnuta nulová hypotéza **„Studenti sociální práce nechtějí pracovat ve studovaném oboru“** a potvrzena stanovená hypotéza.

6 ZÁVĚR

Tato diplomová práce se zabývala představami studentů sociální práce o budoucí profesi. Cílem bylo zjistit, jakou představu mají studenti sociální práce o budoucí profesi. Například na jakých pracovištích a s jakou cílovou skupinou by chtěli pracovat a zda chtějí vůbec pracovat ve studovaném oboru.

Sběr dat byl realizován kvantitativním výzkumem prostřednictvím dotazníkového šetření, které probíhalo mezi studenty sociální práce na Zdravotně sociální fakultě a Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Výběrový soubor tvořilo 198 respondentů.

Byly prokázány zjevné rozdíly mezi představami studentů sociální práce o budoucím povolání. Hlavně se to týkalo pracovišť, cílových skupin, se kterými by studenti chtěli pracovat a také prokázání toho, že část dotazovaných přiznala, že vlastně ve studovaném oboru vůbec pracovat nechce. Studenti by nejvíce chtěli pracovat ve státní správě, v nestátních neziskových organizacích, a to zejména s dětmi.

Jak víme, čerství absolventi (sociální práce) to nemají na pracovním trhu snadné. Ve většině případů jim chybí zkušenosti a mnohdy znají problematiku sociální práce pouze ze školních praxí. Mají sice velkou škálu teoretických znalostí, ale ty nedokážou v praxi použít. Proto je dobré, aby sami byli aktivní a už v průběhu studia měli konkrétnější plány o své budoucnosti. Velkou šanci vidím v dobrovolnictví a už v několikrát zmiňovaných školních praxích, kdy si student může zvolit takovou praxi, která odpovídá tomu, kde a s kým by chtěl pracovat. Výhodou je, že takto získá jakýsi vhled do způsobu práce na konkrétním pracovišti s konkrétní cílovou skupinou.

Podle mého názoru by se tematické uplatnění absolventů na pracovním trhu mělo věnovat více pozornosti, protože čerstvý absolvent patří mezi skupinu osob, které mají problematické uplatnění na trhu práce.

Ve své práci jsem se proto snažila poukázat na fakt, že každý student má jinou vizi o svém budoucím povolání. Zjištěné výsledky a poznatky mohou přispět jednak k získání dalších vědomostí a informací týkajících se problematiky samotné sociální práce a dále mohou poukázat na konkrétní představy, které mají studenti sociální práce

o budoucím povolání. Tato práce může být rovněž impulzem pro další diskuzi a zkoumání tohoto tématu v souvislosti s rozšířením možností týkajících se budoucího uplatnění absolventů na trhu práce. Také by mohla posloužit samotným studentům sociální práce, aby se informovali o vzdělávání v této sféře a o oblastech, ve kterých mohou najít uplatnění. V neposlední řadě by mohla být inspirací pro jednotlivé školy, které by ji mohly využít tak, aby studentům „upravily“ organizaci a podmínky školních praxí.

7 SEZNAM INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

1. About Social Workers. *Social Workers: Help starts here* [online]. © 2014 [cit. 2014-04-25]. Dostupné z: <http://www.helpstartshere.org/about-social-workers>
2. BAJER, Pavel a Marcela ZVONÁŘOVÁ. Každý případ je nutno posuzovat individuálně. *Sociální práce, Sociálna práca*. 2005, č. 2, s. 2-6. ISSN 1213-624.
3. BAJER, Pavel a Roman HLOUŠEK. Cílem terénních programů je stabilizovat zdravotní a sociální stav uživatelů. *Sociální práce, Sociálna práca*. 2007, č. 3, s. 13-15. ISSN 1213-6204.
4. BALDRY, Eileen et al. *Studying for Social Work*. Los Angeles: Sage, 2011. ISBN 978-1-84860-125-3.
5. ČESKO. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.
6. DAWSON, Clare. Social worker: Job description. In: *Prospects: the UK's official graduate careers website* [online]. 2013 [cit. 2014-04-25]. Dostupné z: http://www.prospects.ac.uk/social_worker_job_description.htm
7. DENNEY, David. *Social Policy and Social Work*. New York: Claredon press-Oxford, 1998. ISBN 0-19-878149-0.
8. DOLLINGER, Bernd, Nina OELKERS a Holger ZIEGLER. Students of Social Work in the Slipstream of the Politics of Activation: Results of Explorative Studies. *Social Work & Society*. 2013, iss. 1, s. 464-487. ISSN 1613-8953.

9. ERATH, Peter a Brian LITTLECHILD. *Social Work across Europe: Accounts from 16 Countries*. Ostrava: University of Ostrava, ERIS with Albert Publisher, 2010. ISBN 978-80-7368-910-0.
10. FISCHER, Ondřej et al. *Etika pro sociální práci*. Praha: JABOK, 2008. ISBN 978-80-904137-3-3.
11. GÉRINGOVÁ, Jitka. *Pomáhající profese: tvořivé zacházení s odvrácenou stranou*. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-394-3.
12. GREGOROVÁ, Alžbeta. Význam a koncepcia odbornej praxe vo vzdelávaní sociálnych pracovníkov a sociálnych pedagógov. In: UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ. Pedagogická fakulta. *Socialia 2004 II.: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Hradci Králové 14.-15.10.2004*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, s. 51-55. ISBN 80-7041-283-6.
13. GUTTMANN, David. *Ethics in Social Work: A Context of Caring*. New York: Harworth Press, 2006. ISBN 0-7890-2853-0.
14. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.
15. HAVRDOVÁ, Zuzana. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci*. Praha: Osmium, 1999. ISBN 80-902081-8-5.
16. HENDL, Jan. *Přehled statistických metod zpracování dat: analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-820-1.

17. CHVÁLOVÁ, Jindřiška. Průměrné platy v sociální péči v letech 2009 - 2012. In: *Odborový svaz zdravotnictví a sociální péče v ČR* [online]. 2014 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://osz.cmkos.cz/cz/clanky/8-1-2013-platy-v-socialni-peci-2009---2012.aspx>
18. CHYTIL, Oldřich. Czech Republic: Is Social Work a Science or Is It Just a Profession?. In: *Social Work and Society: International Online Journal* [online]. 2006 [cit. 2014-04-25]. Dostupné z: <http://www.socwork.net/sws/article/view/165/558>
19. JEDLIČKA, Pavel. Specifika nezaměstnanosti mládeže: analýza nezaměstnanosti absolventů škol a mladistvých v Královéhradeckém kraji. In: UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ. Pedagogická fakulta. *Socialia 2004 II.: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Hradci Králové 14.-15.10.2004*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, s. 289-295. ISBN 80-7041-283-6.
20. KAHÁNKOVÁ, Jana et al. *Průvodce odborným praktickým vzděláváním v sociální práci: pro studující*. 2. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2010. ISBN 978-80-7368-468-6.
21. KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. 6. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-922-4.
22. KRHUTOVÁ, Lenka. Teorie a modely zdravotního postižení. *Sociální práce, Sociálna práca*. 2010, č. 4, s. 49-59. ISSN 1213-6204.
23. KVĚTENSKÁ, Daniela. *Úvod do sociální práce pro pomáhající profese*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-860-4.

24. KVĚTENSKÁ, Daniela. Moc a pomoc v pomáhajících profesích. In: JANEBOVÁ, Radka, Miroslav KAPPL a Martin SMUTEK. *Sociální práce mezi pomocí a kontrolou: sborník z konference IV. Hradecké dny sociální práce, Hradec Králové 12.-13.10.2007*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008, s. 112-115. ISBN 978-80-7041-118-6.
25. LABAJOVÁ, Markéta. Problematika zvládání stresu u začínajících sociálních pracovníků. In: KADLEC, Tomáš a Zdenka NOVÁKOVÁ. *Akční pole sociální práce III.: aktuální otázky sociální práce a sociální pedagogiky: recenzovaný sborník z konference*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, s. 122-135. ISBN 978-80-244-2449-1.
26. MACKOVÁ, Martina. Reflexe sociální práce jako profese. In: SMUTEK, Martin, Friedrich W. SEIBEL a Zuzana TRUHLÁŘOVÁ. *Rizika sociální práce: sborník z konference VII. Hradecké dny sociální práce, Hradec Králové 1. až 2. října 2010*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010, s. 246-248. ISBN 978-80-7435-086-3.
27. MAHROVÁ, Gabriela a Martina VENGLÁŘOVÁ. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2138-5.
28. MAROON, Istifan, Oldřich MATOUŠEK a Hana PAZLAROVÁ. *Vzdělávání studentů sociální práce v terénu: model pro supervizi*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1307-9.
29. MAROON, Istifan. *Burnout bei Sozialarbeitern: Theorie und Interventionsperspektiven*. Hildesheim: Georg Olms Verlag AG, 2008. ISBN 978-3-487-13701-8.

30. MAŠÁT, Vladimír. *Vybrané postupy sociální práce se skupinou*. Středokluky: Zdeněk Susa, 2012. ISBN 978-80-86057-80-4.
31. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
32. MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.
33. MATOUŠEK, Oldřich et al. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.
34. MATOUŠEK, Oldřich et al. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8.
35. MATOUŠEK, Oldřich et al. *Metody a řízení sociální práce*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4.
36. MATOUŠEK, Oldřich et al. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.
37. MATOUŠEK, Oldřich et al. *Základy sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-331-4.
38. MPSV. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2012*. Praha: MPSV, 2013. ISBN 978-80-7421-065-5.

39. MPSV. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech 2012*. Praha: MPSV, 2013. ISBN 978-80-7421-066-2.
40. MÜHLPACHR, Pavel. *Sociální práce jako životní pomoc*. Brno: MSD, 2006. ISBN 80-86633-62-4.
41. NAVRÁTIL, Pavel. *Úvod do teorií a metod sociální práce*. Brno: Národní centrum pro rodinu, 2000. ISBN 80-903076-0-1.
42. NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, 2001. ISBN 80-903070-0-0.
43. NEČASOVÁ, Mirka. *Úvod do filozofie a etiky v sociální práci*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2673-1.
44. NOVOTNÁ, Věra. Sociální práce – nezbytnost pro současnou společnost? In: SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ. *Sborník přednášek z XI. konference Společnosti sociálních pracovníků, Most 22. a 23. května 2000*. Praha: MPSV, 2000, s. 7-10. ISBN 80-85529-81-5.
45. POTŮČEK, Martin et al. *Mechanismy sociální soudržnosti, stratifikace a role sociálního státu: výzkumný projekt VaV – ZVZ MS6-2 zadáný Ministerstvem práce a sociálních věcí*. Praha: MPSV, 2004. ISBN 80-86552-87-X.
46. PŘÍHODOVÁ, Alice a Dana SÝKOROVÁ. Pomoc seniorům – její potřeba s zdroje. *Sociální práce, Sociálna práca*. 2004, č. 2, s. 85-94. ISSN 1213-624.

47. ROST, Michael. Výuka: Statistické metody v ekonomii. *Michael Rost* [online]. © 2007 [cit. 2014-04-30]. Dostupné z: <http://www2.ef.jcu.cz/~rost/courses/state/PREDNES/prednes7.pdf>
48. ŘEZNÍČEK, Ivo. *Metody sociální práce*. Praha: SLON, 1994. ISBN 80-85850-00-1.
49. SMUTKOVÁ, Lucie. *Sociální práce s rodinou*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-069-1.
50. Statistika. *Český statistický úřad* [online]. 2011 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/sluzby_stat
51. STRNADOVÁ, Mirka. Jaké povolání Češi obdivují? Výsledky výzkumu Prestiž povolání 2013. In: *Sociopress.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://sociopress.cz/infografika-sociopressu-spolecne-s-cvvm/>
52. SÝKOROVÁ, Kateřina. *Základy sociologie, filosofie a etiky pro pomáhající profese*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. ISBN 978-80-7372-323-1.
53. ŠTRBOVÁ, Monika a Denisa SELICKÁ. Společné a rozdílné znaky profesie sociálního pracovníka a sociálního pedagoga. In: SMUTEK, Martin, Friedrich W. SEIBEL a Zuzana TRUHLÁŘOVÁ. *Rizika sociální práce: sborník z konference VII. Hradecké dny sociální práce, Hradec Králové 1. až 2. října 2010*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010, s. 249-253. ISBN 978-80-7435-086-3.
54. TOMEŠ, Igor. *Vzdělávací standardy v sociální práci*. Praha: Sociopress, 1997. ISBN 80-9022260-3-5.

55. URBAN, David a Alena KAJANOVÁ. Sociální práce optikou studentů studujících sociální obory. *Kontakt*. 2012, č. 4, s. 456-463. ISSN 1212-4117.
56. ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat*. 2. vyd. Praha: SLON, 2005. ISBN 978-80-86429-36-6.
57. VÁLKOVÁ, Jana a Josef ZITA. Veřejné mínění o sociální práci. In: UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ. Pedagogická fakulta. *Socialia 2004 II.: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Hradci Králové 14.-15.10.2004*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, s. 172-178. ISBN 80-7041-283-6.
58. Zaměstnanost. *Integrovaný portál MPSV* [online]. 2013 [cit. 2014-04-12]. Dostupné z:
http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2013p1/anal2013p1.pdf
59. ZASTROW, Charles. *The Practice of Social Work*. 5th ed. USA: Brooks/Cole Pub. Co., 1995. ISBN 0-534-23844-0.
60. ZITA, Josef. Adaptace studenta a následně absolventa na profesi sociálního pracovníka. In: UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ. Pedagogická fakulta. *Socialia 2004 II.: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Hradci Králové 14.-15.10.2004*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, s. 23-34. ISBN 80-7041-283-6.

8 PŘÍLOHY

Příloha 1 – Dotazník

Příloha 2 – Excelovská matice (poměr mezi respondenty, kteří chtějí pracovat ve studovaném oboru a kteří nechtějí)

Příloha 1 – Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Lenka Macková a studuji Zdravotně sociální fakultu Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. V současné době píši diplomovou práci na téma Představy studentů sociální práce o budoucí profesi. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který je zcela anonymní a bude sloužit pouze pro účely mé diplomové práce. U každé otázky vyberte, prosím, jen jednu odpověď, není-li uvedeno jinak. Předem Vám děkuji za spolupráci.

1. Pohlaví

- a) muž
- b) žena

2. Jakou fakultu studujete?

- a) ZSF
- b) TF

3. Jaký obor studujete?

- a) bakalářský obor – Rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory
- b) bakalářský obor – Sociální práce ve veřejné správě
- c) bakalářský obor – Sociální a charitativní práce
- d) magisterský obor – Rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory
- e) magisterský obor – Etika v sociální práci

4. V jakém jste ročníku?

- a) 1. ročník bakalářského studia
- b) 2. ročník bakalářského studia
- c) 3. ročník bakalářského studia
- d) 1. ročník magisterského studia
- e) 2. ročník magisterského studia

5. Chcete pracovat v oboru, který studujete?

- a) ano
- b) ne

6. Pokud jste u 5. otázky odpověděl(a) za a) ano, vyberte důvody, proč chcete pracovat ve studovaném oboru. (můžete vybrat více možností)

- a) sociální práci vnímám jako důležitou oblast
- b) chci pomáhat druhým lidem
- c) mám praxi v této oblasti
- d) chci být potřebný(á), užitečný(á)

- e) spousta možností pro pracovní uplatnění
- f) chci se podílet na rozvíjení sociální práce
- g) sociální práce bude vždy potřebná
- h) jiné

7. Pokud jste u 5. otázky odpověděl(a) za b) ne, vyberte důvody, proč nechcete pracovat ve studovaném oboru. (můžete vybrat více možností)

- a) nedostatečné platové ohodnocení
- b) velký stres
- c) časová náročnost práce
- d) neperspektivní povolání, sféra
- e) velká zodpovědnost
- f) vysoké požadavky (na osobnost pracovníka)
- g) nedostatek pracovního uplatnění
- h) jiné

Vám, kteří jste u 5. otázky odpověděli, že nechcete pracovat ve studovaném oboru děkuji za čas strávený u tohoto dotazníku. Ostatní, prosím, pokračujte ve vyplňování.

8. Pracoval(a) jste někdy (kromě školních praxí) v sociální oblasti?

- a) ano
- b) ne

9. Chcete pracovat jako sociální pracovník(ice)?

- a) ano
- b) ne

10. Kde byste chtěl(a) pracovat po skončení studia?

- a) ve státní správě (úřady apod.)
- b) v nestátních neziskových organizacích
- c) v příspěvkových organizacích
- d) je mi to jedno
- e) jinde

11. S jakou cílovou skupinou byste chtěl(a) pracovat?

- a) děti
- b) dospělí
- c) senioři
- d) rodina
- e) osoby s různým typem postižení
- f) osoby závislé na návykových látkách
- g) osoby nezaměstnané
- h) osoby pracující v sexbyznysu
- i) bezdomovci
- j) etnické menšiny

- k) uprchlíci, migranti
- l) osoby ohrožené domácím násilím
- m) je mi to jedno
- n) jiné

12. Hledáte si práci, i když studujete?

- a) ano
- b) ne

13. Změnil se v průběhu studia Váš pohled na sociální práci?

- a) ano, pozitivně
- b) ano, negativně
- c) ne

14. Co patří podle Vás mezi hlavní činnost sociálního pracovníka(ice)?

- a) administrativní úkony
- b) poradenství
- c) pomoc, podpora
- d) jiné

Příloha 2 – Excelovská matice (poměr mezi respondenty, kteří chtějí pracovat ve studovaném oboru a kteří nechtějí)

Respondent	Chce pracovat	Nechce pracovat
1	ano	ne
2	ano	ne
3	ano	ne
4	ano	ne
5	ano	ne
6	ano	ne
7	ano	ne
8	ano	ne
9	ano	ne
10	ano	ne
11	ano	ne
12	ano	ne
13	ano	ne
14	ano	ne
15	ano	ne
16	ano	ne
17	ano	ne
18	ano	ne
19	ano	ne
20	ano	ne
21	ano	ne
22	ano	ne
23	ano	ne
24	ano	ne
25	ano	ne
26	ano	ne
27	ano	ne
28	ano	ne
29	ano	ne
30	ano	ne
31	ano	ne
32	ano	ne
33	ano	ne
34	ano	ne
35	ano	ne
36	ano	ne
37	ano	ne
38	ano	ne
39	ano	ne
40	ano	ne
41	ano	ne

42	ano	ne
43	ano	ne
44	ano	ne
45	ano	ne
46	ano	ne
47	ano	ne
48	ano	ne
49	ano	ne
50	ano	ne
51	ano	ne
52	ano	ne
53	ano	ne
54	ano	
55	ano	
56	ano	
57	ano	
58	ano	
59	ano	
60	ano	
61	ano	
62	ano	
63	ano	
64	ano	
65	ano	
66	ano	
67	ano	
68	ano	
69	ano	
70	ano	
71	ano	
72	ano	
73	ano	
74	ano	
75	ano	
76	ano	
77	ano	
78	ano	
79	ano	
80	ano	
81	ano	
82	ano	
83	ano	
84	ano	
85	ano	
86	ano	
87	ano	
88	ano	

89	ano
90	ano
91	ano
92	ano
93	ano
94	ano
95	ano
96	ano
97	ano
98	ano
99	ano
100	ano
101	ano
102	ano
103	ano
104	ano
105	ano
106	ano
107	ano
108	ano
109	ano
110	ano
111	ano
112	ano
113	ano
114	ano
115	ano
116	ano
117	ano
118	ano
119	ano
120	ano
121	ano
122	ano
123	ano
124	ano
125	ano
126	ano
127	ano
128	ano
129	ano
130	ano
131	ano
132	ano
133	ano
134	ano
135	ano

136	ano
137	ano
138	ano
139	ano
140	ano
141	ano
142	ano
143	ano
144	ano
145	ano